

cum dict. cap. 3. exemptiones tollat.

28 Decimo, An exequi possit Vicarius, quæ Episcopo injunguntur in decreto de observandis, & evitandis in celebratione Missæ in fin. sess. 22. & videtur eodem modo distinguendum inter exemptos, & non exemptos: nam Concilium ibi loquitur tam de secularibus, quam de regularibus; & sultulit in sine exemptiones, ac privilegia. Unde dum jubet Episcopo procedere in his, quæ ad Missæ Sacrificia pertinent, pro data sibi à sacrosancta Synodo potestate, ac etiam ut Delegatus Sedis Apostolicæ satis inruit, eos respectu secularium, & non exemptorum posse jure ordinario procedere, respectu verò aliorum uti debere delegata auctoritate, quæ Vicario Episcopi non competit nisi de speciali mandato ex regula hujus cap.

29 Undecimo, An possit cognoscere Vicarius de obreptione, & subreptione Apostolicarum dispensationum, quemadmodum potest Episcopus ex cap. 5. sess. 22. & videtur non posse sine speciali delegatione, quia Episcopus hanc cognoscendi facultatem jure ordinario non habebat, ut dixi in cap. Si quis, num. 16. 21. & 26. infra de consensu. uti. vel inuit. Ideoque Concilium hoc loco non utitur dictione etiam, sed simpliciter ait, ab eisdem tanquam Delegatis Apostolicis.

30 Duo decimo, An possit Episcopus visitare per Vicarium Confraternitates ex cap. 8. sess. 22. Et videtur posse, juxta distinctionem superius positam in nono dubio: nam hoc decretum tribuit facultatem Episcopo etiam tanquam Sedis Apostolicæ Delegato visitandi Confraternitates, Hospitalia, & loca pia, etiam si prædictorum locorum cura ad laicos pertinet, atque eadem pia loca exemptionis privilegio sint munita.

31 Decimo tertio, An Vicarius possit scrutari sufficientiam Notariorum, sicut potest Episcopus ex cap. 10. sess. 22. Et videtur posse, quia jure ordinario poterat id Episcopus ante Concilium, quod innuitur ex illa dictione, etiam, & patet ex notatis per Bart. & Bald. in l. sed & reprobari in princip. ff. De excusator. ubi dicunt favore publicæ utilitatis approbatum semel posse reprobari: & refert ibi Bart. n. 2. ab Archiepiscopo Capuano fuisse ex auctoritate omnes, qui Doctoris insignia adepti, sed minus quam decebat eruditi Capuam reveri fuerant.

32 Decimo quarto, An possit Episcopus per Vicarium exercere, quæ statuta sunt in c. 8. sess. 7. & in c. 9. & 10. sess. 24. Hoc loco observanda est differentia, qua Concilium utitur in his decretis: nam in c. 8. sess. 7. & in c. 10. sess. 24. loquitur implicite per dictionem, etiam. At in c. 9. simpliciter loquitur de Episcopo tanquam Sedis Apostolicæ Delegato, quod idcirco factum est, quia in c. 8. tribuitur Episcopo jure visitandi Ecclesias etiam exemptas; & in cap. 10. disponitur, ut Episcopi jus & potestatem habeant procedendi in his, quæ ad visitationem, & morum correctionem subditorum suorum spectant, non obstantibus exemptionibus; itaque in his duobus decretis Concilium promiscue loquitur tam de exemptis, quam de non exemptis. Unde non mirum si utatur oratione implicitiva, etiam tanquam Sedis Apostolicæ Delegati: nam quoad Ecclesiam, & personas sibi subjectas Episcopus uti poterit au-

toritate ordinaria, quæ etiam transfunditur in generalem Vicarium secundum ea, quæ dicta sunt supra, in primo membrum. 6. In exemptis verò delegata duntaxat, quæ Vicario non competit ex generali commissione; potest tamen ei specialiter subdelegari, ut in princ. hujus cap. At verò in cap. 9. sess. 24. non agitur nisi de jure visitandi Ecclesias nullius diocesis, quod ante Concilium Episcopo non competebat, ita ut propterea mirum non sit, si Concilium velit Episcopum procedere simpliciter tanquam Sedis Apostolicæ Delegatum. Unde etiam factum est, ut S. Congregatio declaraverit Episcopum Ecclesias exemptas, vel nullius diocesis visitare volentem exprimeere debere, se id facere uti Delegatum Sedis Apostolicæ, & possellas visitare etiam per suum generalem Vicarium, sed opus esse speciali in scriptis facultate.

33 Decimo quinto, An Vicarius habeat auctoritatem circa clausuram Monialium Episcopo subiectarum, sicut habet Episcopus ex cap. 5. sess. 25. de regul. & cap. 9. Decreto cap. 5. aperte approbatur distinctio superius proposita: nam præcipitur Episcopi, ut in Monasteriis sibi subiectis ordinaria, in aliis verò, id est, in exemptis, Sedis Apostolicæ auctoritate procedant. Idemque prius ita fuerat Bonifacius VIII. in Decretali Periculoso, §. ult. de stat. Regular. lib. 6. à Concilio innovata. Quo fit, ut quoad non exempta idem jus competat Vicario generali Episcopi, quo verò ad alia non item, nisi ei ab Episcopo specialiter committatur juxta regulam hujus text. At in dicto cap. 9. quia subijciuntur Episcopo Monasteria Sedi Apostolicæ immediate subiecta, quæ prius illi non suberant, jubetur Episcopus simpliciter procedere tanquam Delegatus: unde fit, ut absque speciali commissione hoc jus in Vicarium generalem non transeat, juxta superius dict. in 2. memb. n. 8.

34 Decimo sexto, An Vicarius possit cognoscere de subreptione unionum ad Ecclesias juris patronatus, quemadmodum potest Episcopus ex cap. 9. sess. 25. vers. Quæ verò. Et videtur non posse, nisi ad hoc sit specialiter delegatus, cum hanc facultatem Episcopus non habeat jure ordinario Clem. Ne Romani, de elect. & propterea Concilium tribuat Episcopo hanc facultatem simpliciter tanquam Delegato Sedis Apostolicæ absque particula, etiam.

35 Decimo septimo, An facultas concessa Episcopo in cap. 14. sess. 25. etiam uti Delegato Sedis Apostolicæ, ut possit clericos concubinarios à beneficiis administracione suspendere, & beneficiis privare, transeat in Vicarium: videtur transire quoad non exemptos, quia & jure ordinario poterat Episcopus in concubinarios animadvertere, toto titulo de cohabitatione cler. & mulier. quoad exemptos verò opus esse speciali subdelegatione secundum regulam, de qua hic. Idcirco enim hoc loco Concilium utitur dictione implicitiva juxta propositam distinctionem.

36 Decimo octavo, alius omittis, An Vicario censetur subiecta monasteria, quæ in c. 20. sess. 25. de regul. subijciuntur Episcopo tanquam Sedis Apostolicæ Delegato, quando infra præscriptum tempus se in Congregationem redigere neglexerint: Videtur respondendum non censeri subie-

ta, quia cum hæc facultas prius Episcopo de jure communi non competeret obstantibus scilicet exemptionibus, ut c. Si quis, vers. Nisi à jurisdictione, supra de neglig. Prælat. cap. Cum tempore, inf. de arbit. & cap. Cum olim, in secundo, de privileg. non censetur translata in Vicarium absque speciali mandato ex prædictis.

37 Ulterius QUARTO, An excommunicationes, ad finem revelationis pro rebus substractis, vel deperditis, de quibus in cap. 3. sess. 25. concedere possit Vicarius generalis Episcopi, si hanc facultatem specialiter Episcopus non delegavit: & an Vicarius Capituli Sede Vacante possit eadem excommunicationes decernere.

Aliis sacra Congregatio in una Ebores. censuræ Vicarium Generale Episcopi posse concedere monitoriales ad finem revelationis. In alia Senen. Congregatio censuit posse, si hanc facultatem Episcopus specialiter delegavit, sed postea propositis præscriptis dubiis in Congregatione generali, cui interfuerunt Cardinales Gesualdus, Palavicinus, Senonensis, Montanus, Albanus, S. Sixti, & Carafa die 10. Februarii 1583. Congregatio nihil decrevit: sententia enim fuerunt inter se discrepantes. Tres enim Palavicinus, Senonensis, & Carafa partem affirmativam defenderunt dicentes nihil officere negativam illam positam in decreto Concilii, nemine proferus, quandoquidem intelligi debet ad excludendos inferiores Episcopo, & appellatione Episcopi in his, quæ pertinent ad jurisdictionem, nec competunt Episcopo iure ad quo speciali, continentur Vicarius Generalis Episcopi, & Capitulum Sede Vacante, & dum Concilium id committit arbitrio, & conscientia Episcopi, id innuere videtur ne Episcopi aliqua Magistratus, vel Principum secularium auctoritate adducantur ad id concedendum. Montanus verò censuit non posse per ea verba Concilii, nemine proferus, & per alia, arbitrio, & conscientia Episcopi: unde videtur electa industria personæ, nihilominus credidit posse per speciale mandatum Vicario delegari. Albanus per geminam negationem, & exceptionem à nemine proferus, præterquam, & c. negavit omnino hujusmodi facultatem posse delegari, tum etiam propter eam dictionem, ipse, quæ est dictio personalissima, & demonstrativa ad oculum. Demum quia committitur arbitrio, & conscientia ipsius Episcopi. Quam sententiam S. Sixtus lequutus est. Postremo Gesualdus ait etiam si ante Concilium hujusmodi facultas competere etiam Vicariis, tamen post Concilium effecta est Episcopalis. Unde necessarium videtur speciale mandatum tam Episcopi ad Vicarium, quam Capituli ad Vicarium Capituli. Fuit præterea additum agi de impossibili, quia Episcopus in hujusmodi causis semper erit occupatus, ideo agendum cum Sanctissimo, qui die 27. Februarii 1583. respondit ad utrumque dubium, nimirum posse Vicarium tum Episcopi, tum Capituli concedere litteras monitoriales ad finem revelationis pro rebus deperditis. Addit Sanctissimus rationem, quia hic est actus jurisdictionis contentiosæ, quæ comprehenditur sub generali commissione.

38 Verum cum postea dubitatum fuerit, An

liceat Episcopo alteri, quam Generali Vicario hujusmodi facultatem specialiter delegare, stante cap. 3. sess. 25. die 8. Februarii 1590. sacra Congregatio censuit non licere.

39 Rursus orta dubitatione an monitoria ad finem revelationis decernere spectet ad Archiepresbyterum nullius diocesis exemptum, an verò ad viciniorum Episcopum; responsum est neutrum spectare, sed hujusmodi monitoria petenda esse à Sede Apostolica. Idemque responsum de Abbatibus habentibus Episcopalem jurisdictionem licet verba dicti cap. 3. à nemine proferus præterquam ab Episcopo decernantur, non excludant Legatos de Latere, ut sacra Congregatio censuit.

40 Verumtamen cum esse et quæsitum an expeditiones, quæ significavit appellatur, possent committi Abbatibus temporalem, & spirituales jurisdictionem in loco habentibus: S. Congregatio censuit posse.

DE OFFICIO, & Potestate Iudicis Delegati.

Cap. Cum in jure.

S V M M A R I V M.

- 1 Delegatus quis non creditur nisi delegatum prober.
- 2 Delegatus Papa in suis litteris dicit, nostris, seu veris Apostolicis parere mandatis, & cur.
- 3 Delegatus potest præcipere Ordinario, ut exequatur factum suum.
- 4 Delegatus non tenetur Ordinarius silem adhibere, nec eius mandata obtemperare, nisi ille suam delegationem prober.
- 5 Hæc regula ampliatum tredicim modis, ut num. 7. usque ad num. 44.
- 6 Et declaratur duobus modis, à d. num. 44. usque in fin.
- 7 Delegatus quis non presumitur licet presomatus bonus.
- 8 Bonus quislibet presumitur ibid.
- 9 Fallit in quinque casibus, & præsertim cum agitur de præiudicio alterius.
- 10 Delegatus Principis probari non potest nisi per litteras delegationis, & num. 35.
- 11 Mandatum Principis non probatur nisi per scripturam.
- 12 Delegatus probari debet per mandatum originale.
- 13 Vel per exemplum ab originali solemniter sumptum.
- 14 Instrumenti registratio facta in actis partibus præsentibus, & non contradicentibus probat originale.
- 15 Secus si solus Notarius exemplaverit originale instrumentum reducendo illius tenorem ad acta, num. 13.
- 16 Presens in iudicio, & non contradicens his, quæ aguntur in suo præiudicium, censetur consentire.
- 17 Instrumenta cum producuntur sola prædicta est de acta, & non tenentur.
- 18 Delegatus si ciet asserendo se Delegatum, non tenet.

- tenetur citatus comparere, nisi in citatione inferatur tota copia rescripti.
- 16 Contrarium non. 17.
- 17 Citatio non inferatur copia delegationis censetur emanasse tantum a privato, & non valet.
- 17 Sed contra.
- 18 Citatus tenetur comparere si delegatus ponat in citatione causam jurisdictionis, ut si dicat se delegatum.
- 19 Delegatus creditur in minoribus etiam non offensis litteris delegationis.
- 20 Delegatus tenetur inferere in citatione copiam rescripti quando est persona incapax delegationis.
- 21 Idem quando citatus est in loco longinquo.
- 22 Nisi citatio fiat per Nuntium publicum, & notum puta Cursores Papa.
- 23 Commissarius tenetur non modo ostendere litteras suae commissionis, sed etiam illarum copiam parti dimittere.
- 24 Sententia, in qua iudex asserit se delegatum, non statuit, nisi ostendatur commissio.
- 24 Etiam si lata sit contra contumaciter absentem non. 27.
- 25 Secus si pars fuerit praesens in probatione sententiae, & non appellaverit. Item secus si quandoque comparuerit ante litem contestationem, & non contradixerit, non. 26.
- 25 Exceptio quod non. confert de delegatione, potest opponi etiam in acta executionis.
- 27 Contumax dicitur non potest qui negat jurisdictionem.
- 28 Jurisdictio Ordinarii censetur notaria, & ideo non est opus de ea sedem scire.
- 29 Excommunicatio lata in Ordinarium a Delegato non offensis litteris sua commissionis, est ipso jure nulla.
- 30 Processus Delegati, qui de sua commissione non docuit, est nullus.
- 31 Ordinarius potest ex officio suo petere, ut sibi exhibeatur rescriptum Delegationis etiam parte non petente.
- 32 Delegatus jurisdictionem exercentis non offensis litteris sua commissionis potest Ordinarius de facto resistere, & non. 43.
- 33 Nuntius Principis non creditur sine litteris, & aliorum bona capiuntibus potest resisti de facto.
- 34 Delegatus etiam ab inferre a Principe non est credendum, nisi delegationem probet.
- 35 Delegatus Papa, vel Imperatoris non probatur nisi per scripturam; sed delegatio inferioris probari potest etiam per testes.
- 36 Subcollectoris commissio facta a Collectore potest per testes probari.
- 37 Litterae Delegationis non oportet ut sint scriptae, vel subscriptae a Delegante, sed sufficit ut sint ejus sigillo munitae.
- 38 Sigilli appositio tantum probat, quantum subscriptio manu propria.
- 39 Arbitro non creditur si de compromisso non constat, licet asserat in laudo factum fuisse compromissum.
- 40 Nisi laudum sit latum partibus praesentibus, & non contradicentibus.
- 41 Executori, de cuius facultate non constat, impune non petatur.
- 42 Nuntius, seu alio destinatus ad aliquid non creditur, nisi doceat se habere potestatem ab eo, qui potest dare.
- 43 Commissarius, qui de provincia ad provinciam mittitur, debent praesentare litteras suae facultatis

- presenti provincia, alias potest eis resisti.
- 44 Ordinarius prudenter agit si pareat Delegato etiam non visis litteris, dummodo ille sit pro rata persona.
- 45 Cardinalis asserenti se Legatum creditur etiam sine litteris.
- 46 Idem si asserat se delegatum in aliqua causa, & non. 50.
- 47 Sed contra.
- 48 Declaratur. non. 48. & seqq.
- 48 Legatus ad Curiam Romanam venientibus de stylo non creditur sine litteris.
- 49 Legatus etiam de latere asserenti se habere mandatum Principis non creditur sine programmae legationis in his, quae directe concernunt praedictum tertium.
- 50 In alio secus.
- 51 Cardinalis aliquid asserenti de mandato Papa creditur tribus concurrentibus.

CUM IN JURE. Non creditur quis Delegatus nisi delegationem probet. Hoc dicitur secundum Joan. Andr. & communiter DD. Vel ad idem secundum Abb. & Felin. Non tenetur quis parere mandatis asserenti se Delegatum, nisi mandatum probet. Communis divisio. Secunda ibi, Super quo.

Nota primo, quod dictum est in Summario textus.

Secundo, nota praedictam praecipiente cum quis utitur alterius potestate, injungit etiam auctoritate, qua fungitur, ut in littera ibi, auctoritate, qua fungor, injungo, & sic Delegatus Papa praecipit auctoritate Apostolica, quod facit secundum Abb. hic sub numero 2. pro stylo hodierno: nam Delegatus in suis litteris inter cetera dicit, nostris, seu veris Apostolicis parere mandatis.

Ultimo nota ex sine textus, Delegatum posse praecipere Ordinario, ut exequatur factum suum, ut hic per Abb. num. 3 & notat Speculat. in sit. de offic. Ordinarij. §. Officium, numero 3, ubi ait, Ordinarium debere sententias Delegatorum Principis, si eis injunctum fuerit, executioni debite demandare, per cap. Quereris, & c. Pastoralis, & cap. Si quando, supra cod. Nec mirum, quia Delegatus gerit vices Papae quoad illam causam, & est major quolibet Ordinario etiam de Latere Legato, notat Studius, infra de offic. Leg.

Expeditis breviter tantabilibus venio ad materiam Decretalis, quae valde utilis est, & quotidie occurrit in practica, praesertim in istis Commissariis, qui in dies mittuntur ad diversas provincias pro assumendis informationibus judicialibus, vel executionibus faciendis. Et pro faciliori explicatione eam expediam proposita regula cum suis ampliationibus, & declarationibus.

Regula est: Ordinarius non tenetur fidem adhibere asserenti se iudicem delegatum, nec eius mandatis obtemperare, nisi ille suam delegationem probet. Habetur haec regula in hoc cap. secundum Joan. Andr. Bald. Bellam. Butr. Card. Anchar. Imol. Abb. Joana. de Anan. & Felin. in Summario textus, & notat Bernard. post eam, Innoc.

- Innocent. numero 1. Host. eod. num. in ver. Certus extiteris, Abb. non. 2. ver. Item nota quod Ordinarius, & reliqui omnes. Ludovic. Roman. conf. 336. Circa praedicta, sub num. 4. vers. Non autem exhibita. Guidopap. decis. 286. sub num. 6. & alibi passim Doctores. Neque obstat, quod cum quilibet praesumatur bonus, cap. Umic. de Scrutinio, cap. final. de presump. qui dicit se delegatum, non sit credendus mentiri; & ideo illius asserenti sit fides adhibenda: nam respondet Host. hic num. 1. Licet quilibet praesumatur bonus, non tamen quilibet praesumatur iudex. Ratio est, quia ex Baptismo non consequitur quis iudicaturam, sed virtutes tantum, & de malo sit bonus, cap. Majores, §. Illud vero, de Baptis. Clem. an. §. Ad hoc, de Sim. Trinit. & fil. Cathol. Et sic, quod semel verum, semper verum, nisi contrarium probetur, l. sine possidetis, c. De probat. l. Sit Praetor alias incipit, Et sine, §. penult. in fine, ff. De minoribus. At vero qualitas iudicaturae cum sit accidentalis, & non proveniat a natura, vel a Baptismo, non praesumitur, nisi probetur, ut in cap. Si forte, de elect. lib. 6. Deinde respiciendum regulam illam, quilibet praesumitur bonus, pari multis fallentias, & quinque recenset hic Felin. num. 1. inter quas illa est praecipua, nisi agatur de praedictio alterius: tunc enim non sufficit praesumptio, sed fieri debet plena probatio, cap. Cum a nobis, de testibus, & quod notatur in cap. Sicut, in gloss. in vers. Litteras nostras, de sentent. excomm. & pro hac fallentia adducitur Sanctus Thomas in 2. 2. quae. 20. art. 3. in fin. dicens: Ubi imminet periculum alterius, non est de quolibet praesumendum bonum, sed adhibenda est cautela, ut non de facili unicuique credatur; allegat illud Joannis Apostoli epist. 1. cap. 4. Nolite credere omni spiritui, & est bona glossa in cap. Si quis praesepserit, in ver. Videtur, c. d. dist. quae dicit non est semper credendum bono viro ubi agitur de periculo tertij, cum similibus, ut hic per Felin. num. 1.
- 7 Amplia primo regulam hujus textus ut probatio asserenti se Delegatum a Principe aliter fieri non possit, quam per litteras Delegationis, ut est textus in l. unica, ibi, Nisi quod rescriptis probaverit: & infra ibi, Sed sacras nostras litteras esse quaerendas, c. De mandat. Princip. quem textus sic fuminat Baldus: Mandatum Principis non potest probari nisi per scripturam: ad idem textus in l. Prohibitum, c. De jure fisci, lib. 10. & in cap. 1. de fid. instrum. & in Extravag. Injunctae, post princip. de elect. ibi: Asserenti namque cum mandatis Principis se venisse credendum non est, nisi hoc rescriptis probaverit: cum multis concordantibus cumulat ab Angelo de Perusio in consil. 182. Mandatum Principis, in princ. & notat Speculat. in sit. de probat. §. Videndum restat, num. 1. & in titul. de Legat. §. Superest, vers. Quid si Delegati jurisdictionem, num. 14 & 15. Butr. in c. Venerabili, sub num. 10. vers. Quartus casus, de censibus, & decidit Dominus de Rota disp. 397. incipien. Si Episcopus, alias §. numero 3. vers. De secundo dubio, de off. Vicar. in Novis. Bellam. dist. 110. incipien. Praesumitur, & hunc casum inter alios quam plures, in quibus requiritur scriptura recenset gloss. in cap. 1. §. Postquam, vers. Viginti quintus, in Delegato Papa, de cens. lib. 6.

- 9 Amplia secundo, ut delegatio probari debeat vel per mandatum originale, ut in l. Sancimus, c. De diversis rescriptis, quae est canonizata in cap. Sancimus, 25. quae. ult. & infra de fide instrum. quae per tot. secundum Abbatem hic num. 6. & multis confirmat Ludovicus Romanus consil. 336. circa propositum, n. 5. Vel per exemplum a originali solemniter sumptum, ut per Abbatem dicto num. 6. Quae autem solemnitas sit adhibenda dicitur legitur, & notatur in c. penult. & ult. de fide instrum. & in c. significavit, & c. Albericus, de testibus. Idem est, si partibus consentientibus, vel praesentibus, & non contradicentibus originale fuerit exemplatum in actis. Hujusmodi enim registratio probat originale, adeo ut non sit opus illud amplius producere, ut dicit Innocentius hic num. 5. Cujus dictum allegant Dominus de Rota disp. 93. quae est prima sub fide instrum. & sequuntur hic Hostien. num. 2. circa mod. vers. Tunc dicitur, Abb. num. 6. & pluribus exornat Felin. num. 8. Nam in praedictum ipsarum partium acta faciunt fidem de tenore originalis, arg. l. l. C. De relat. per quem textum dicit Bart. n. 6. quod si partes praesentes in iudicio non contradicunt his, quae possunt tendere in eorum praedictum, videntur consentire; secus vero dicendum est, ubi solus Notarius exemplavit instrumenta originalia, reducendo tenorem ad acta: nam ut notabiliter ait Innocentius hic num. 6. Cum producantur instrumenta, sola productio est de actis, & non tenore, quasi dicat, si Notarius scripsit in actis, quod pars produxit tale instrumentum, creditur Notario super productione, ut in cap. Quoniam contra, de probat. sed non creditur super tenore instrumentorum, nisi probetur tenor per originalia, vel aliis modis praedictis. Notarius enim non est rogatus de contentis in instrumentis productis, & ideo de illorum tenore fidem facere non potest; & ita mentem Innocentii declarat Abb. hic num. 6. vers. Nam ut notabiliter.
- 15 Ampliatur tertio secundum unam opinionem, ut si Delegatus citet asserendo se delegatum, non teneatur citatus comparere, nisi in citatione inferatur tota copia rescripti, ita singulariter determinat Innocentius in cap. Praterea, n. 1. in ver. Ulterius; de dilat. & idem firmat Feder. de Senis consil. 251. Casus talis est, in prin. vers. Primo, quia dicens, hujusmodi citationem, seu praecceptum non inferre copia jurisdictionis ceteri emanasse tanquam a privato, & ideo posse illi impunere non pareri. Angelus consil. 8. ita proximo diebus, num. 2. vers. Secundo quis, Paulus de Castro consil. 81. in causa, quae vertitur col. 4. circa medium, vers. Est etiam alius, lib. 2. ubi ait defectum citationis, in qua non fuit intellectus tenor Delegationis, esse patientem, & manifestum, cui non potest responderi. Angel. Arctin. conf. 6. in causa, num. 17. & hanc partem tenet glossa in c. Si Episcopus, in ver. Convocari, circa medium, 3. quae. 2. quae exprèsse dicit citationem non valere, si in ea rescriptum Apostolicum non inferatur, & Bart. in Auth. Qui semel, num. 12. c. Quomodo, & quando ind. ubi legitur Innocentium in d. c. Praterea. Verum ut formaliter inquit Felin. hic num. 5. Veritas est in contrarium, quia Delegatus minime tenetur inferre copiam rescripti Delegationis, sed sufficit

ficit citare afferendo se Delegatum, licet parti comparanti teneatur dare copiam rescripti per illum textum, & pro hac parte allegat glossam, & Bart. in locis supra citatis, sed non bene; idem voluit Speculator in tit. de citat. §. 1. sub num. 14. vers. Item quod rescriptum Apostolicum, & Butr. in d. c. Præterea, num. 7. vers. Puto quod si in citatorij, de dilat. cujus hæc sunt verba post recitatam varias scribentium opiniones: [Puto quod si in citatorij asserit se Delegatum, dato quod nec rescriptum, nec copia rescripti transmittatur, ardeatur citatus ad comparandum, quia sufficit per judicem causam allegari in citatione, per quam probetur jurisdictione, quia satis est, quod hæc assertio judicis ingerat probabilem dubitationem reo, quod possit esse verum, quod sit Delegatus.] Hæc Butrius. Contra Innocentium tenent etiam in eodem cap. Præterea, Hostiensis col. 3. vers. Non sunt ulterius. Card. col. 2. vers. Oppono quod non teneatur, Imola, num. 1. & Baldus n. 2. circa finem, vers. Nota enim primo de tenore inscriptione. Quorum verba singillatim ad hoc expendit Tiberius Decianus consil. 18. Ex prædicta, num. 156. valum. 1. allegando etiam Parisium consil. 99. num. 9. vol. 4. Quid plura? Ipsomet Innocentius, in c. Prudentiam, num. 1. supra eodem contrarium docuit his verbis: [Ergo tantum teneatur citatus ire, quando citans ponit in citatione sua causam jurisdictionis, puta quia dicit se Delegatum: nam ex his dictis iudicis fit res dubia, vel saltem aliquam causam dubitationis habet, & ideo comparere teneatur.]

19 Et idem in effectu voluit in hoc cap. num. 1. vers. in minoribus, ubi limitat illum textum, ut non procedat in minoribus, in quibus forte quis parere debet, etiam si non videatur rescriptum delegationis, puta, si citetur ut compareat, c. 2. de dilat. nisi esset nimis remotus, & iudex esset visibilis persona. Et hanc partem puto veram. Addit Felin. ubi supra Doctores præallegatos asserere ita praticari præterquam in duobus casibus, in quibus Delegatus teneatur inferere copiam rescripti in citatione. Primus est, quando citans est persona incapax Delegationis, ut cum quis citatur à simplici Sacerdote. Ita Joan.

21 Andr. in addit. ad Speculatorem in tit. de citat. §. 1. vers. Item quod rescriptum. Secundus est, quando citandus est in loco longinquo, ut per Abbatem in d. cap. Præterea, num. 5. vers. idem videtur velle Innocentius de dilat. Quem casum posuit etiam Innocentius in d. c. Prudentiam, num. 1. supra ead. Limitatur tamen hic secundus casus, nisi citatio fieret per nuncium publicum, vel notum, sicut sunt Curiores Papæ, ita Domini de Rota decis. 15. incipien. Si executor, de dolo, & contumacia, in Novis, quos sequitur Butr. in c. Cum parati, num. 7. in penult. vol. de appellat. & Felin. hic num. 5. vers. Limita istum casum.

23 Amplia quarto, ut non modo Delegatus teneatur ostendere rescriptum parti, sed etiam cogatur ei dimittere copiam commissionis: ita tenet gloss. 3. in c. Porro, de privil. forte enim pars intendit redarguere rescriptum de falso, & opus est studio ad ponderandam fallitatem, facit textus in c. Accipimus, in c. Ex litteris, & in cap. Contingit, de fide instrum. & in c. Cum persone, circa medium, de privil. lib. 6. & sequitur Felin. hic num. 6.

24 Amplia quinto, etiam si Delegatus ostendat sententiam, in qua asserit se Delegatum, quia non creditur ejus assertioni, nec præsumitur pro sententia, nisi ostendatur commissio, arg. cap. Cum à nobis, infra de testibus: & sententia potest dici nulla ex defectu jurisdictionis, ita gloss. 1. hic dicens hoc esse valde notabile, & propterea contulit, ut quisquis impetret à Principe causam committi alicui, vel delegari, & sententia pro ipso lata fuerit, sit cautus, ut ita bene custodiat commissionem, sicut ipsam sententiam. Lapsu enim temporis si conveniretur, ut ostenderet sententiam sine commissione, non prodisset ei, nisi probaret de commissione. Quomodo hæc exceptio quod non constat de Delegatione potest opponi etiam in actu executionis, cap. Pia, de except. lib. 6. Feder. de sen. d. cons. 251. Casus talis est, in princ.

26 Hanc tamen quintam ampliationem limitat notabiliter Innocentius hic num. 4. vers. Sed certe hoc quibusdam non placet, ut locum non habeat si pars fuerit præsens in pronatione sententiae, & non appellaverit: & sic est, si pars quandoque comparuit ante litis contestationem, & non contradixit: nam post litem contestationem non poterit allegare defectum commissionis, seu mandati, ut c. Inter monasterium, de re judicata: ex quo enim pars comparuit, & defectum jurisdictionis non opposuit, præsumendum est iudicem habuisse jurisdictionem, & opponenti defectum jurisdictionis incumbit onus probandi: secus autem est, si sententia fuerit lata contra absentem in casu, in quo ferri potuit, & pars absens nunquam paruit. Delegatus, quia tunc semper potest allegare incompetentiam iudicis, & opponere defectum jurisdictionis; & onus probandi contrarium incumbit adversario. Quidam tamen sententiam contrarium, ut refert Innocentius, sed nihilominus prædicta distinctio est satis æqua, secundum Abbatem hic num. 7. qui eam extendit, etiam si pars fuerit absens contumaciter, motus optima ratione, quia pars negando jurisdictionem, negat per consequens contumaciam: nam si non erat iudex, non tenebatur coram eo comparere. Quam rationem ponderavit etiam Paulus de Castro cons. 81. In causa, que vertitur, n. 3. col. 4. post medium, lib. 2. facit textus in l. Non videtur latitare, ff. De iudic. Item cessat præsumptio jurisdictionis, quando pars fuit semper absens, quia delegatio cum sit facta, non præsumitur, nec adest tacitus consensus partium.

28 Porro hæc procedunt in Delegato, sententiae autem Ordinarii semper statuitur, quia constat de jurisdictione cap. Sicut, infra de re iudic. c. Hoc etiam, 2. q. 6. & notat Laurentius hic relatus in gloss. 1. & Innoc. n. 4. post princ. vers. Et hoc in Delegato, nam, ut Bald. inquit in l. Ea quidem, n. 14. vers. Hinc est, c. De accusat. jurisdictione Ordinarii censetur notoria, ideo non est opus de ista facere fidem, secus in Delegato. Sequitur Felin. hic plura cumulatim, num. 10.

29 Amplia sexto, ut gesta per Delegatum, qui non docuit de mandato petito, sint ipso jure nulla, ut notabiliter dicit Innocentius hic num. 1. in ver. De mandato. Unde secundum eum si Delegatus in Ordinarium parere volentem proferret sententiam excommunicationis: sententia non

non teneret, quia non habet jurisdictionem in Ordinarium, nisi quando esset et rebellis; petendo autem sibi fidem fieri de commissione, seu mandato, facit quod sibi à jure permittitur; & ideo non potest dici rebellis; & sic non tenet excommunicatio ex defectu jurisdictionis, & cum Innocent. concordant hic Abbas num. 3. & Felin. eod. num. vers. Et ad hanc materiam, Bart. in cap. Venerabili, num. 10. vers. Quartus casus, de censibus, ubi ait, quod si Delegatus visitare vellet, non posset nisi ostenderet suam delegationem; & si visitaret, vel excommunicaret, non teneret visitatio, nec excommunicatio, plene Cephal. cons. 236. in princ. Et sententia potest dici nulla per viam actionis, & exceptionis quando non constat de delegatione, Angel. Aretin. cons. 137. Quomiam à me, num. 3. & seq. Et similiter nullus est processus fabricatus à Delegato, qui de sua commissione non docuit, præsertim quoad actus, qui sunt de substantia iudicii, ut citatio, litis contestatio, oblatio libelli, & Procuratoris legitimitio, & similia, ut c. Quomiam contra, de probat. cap. 1. de fide instrumentorum, l. 1. c. De mandat. Princ. l. Ne arbitris, §. Sin autem, c. De arbit. secundum Innoc. hic num. 4. in princ.

31 Amplia septimo, etiam parte non petente, quia nihilominus Ordinarius potest ex officio suo petere, ut sibi rescriptum delegationis, seu mandatum Apostolicum exhibeatur; ita Innoc. hic num. 1. in ver. De mandato, vers. Et potest petere.

32 Amplia octavo, ut Delegato volenti jurisdictionem exercere non ostensis litteris delegationis possit Ordinarius de facto, & quasi vim vi repellendo impunè resistere: casus est in l. Prohibitum, c. De iur. Fisci, lib. 10. quem textum sic summat Bart. Nuncios Principum non creditur sine litteris, & ipsis volentibus aliorum bona capere, quilibet, cuius interest, potest de facto resistere, concordat textus in Auth. de Collat. §. Vos, collat. 14. Potest enim Ordinarius possessionem suam tueri armis materialibus, & spiritualibus, ut cap. Dilecto, §. Et quidem, de sent. excomm. lib. 6. & sic potest eam turbantem excommunicatione percellere, etiam nulla monitione præmissa, quia non procedit ut iudex, sed ut pars pro sui juris conservatione, ut determinat Innocentius in sua celebri glossa, quam posuit in cap. Venerabili, de censibus. Et quam ibi sequuntur Jo. Andr. Butr. Cardin. Abb. & communiter Doctores, & reassumpsit Hostiensis in cap. Procuraciones, eodem titulo, ubi dixi, num. 27. & seq.

34 Amplia nono, regulam huius textus, ut locum sibi vendicat non tantum in Delegato à Principe, sed etiam in Delegato à quocunque alio inferiori. Quod sentit Innocent. hic num. 4. dicens: nullus Delegati sententia creditur, nec aliqua executioni mandabitur, nisi ostendat litteras commissionis. Hæc tamen est differentia quod delegatio Papæ, vel Imperatoris aliter probari non potest, quam per scripturam, ut plene ostensum est supra in prima ampliatione, num. 7. Secus vero in Delegatione inferiorum, quia in ea locum habent iura communia, quæ dicunt eandem vim habere testes, & instrumenta, ut leg. In exercendis, c. De fide instrument.

Prosp. Fagn. in 2. part. primi Decretal.

Ita Speculator in tit. de probat. §. ultim. num. 1. vers. Sed nunquam Delegatus. Et decidunt Domini de Rota decis. 3. 7. alias §. incipien. Si Episcopus, num. 3. vers. De secundo dubio, de offic. Vicar. in novis: & apud Bellam. decis. 110. Incipien. Presumitur, sentit gloss. 2. in cap. Nobilissimus, 97. dist. Millis in Repertorio in ver. Probatio gratis Papalis. Barthol. Bellencinus de Charitat. subd. quest. III. ubi propterea dicit gratiam Subcollectoris Apostolici, quæ sit à Collectore, & sic ab inferiore à Principe, posse probari per testes, secundum Dominos de Rota decis. 10. alias 266. incipien. Dixerunt, & concluserunt, num. 4. de offic.

36 Delegat. in novis. In eo tamen casu, in quo Delegatus ab inferiore vellet probare suam commissionem per litteras, non esset opus ut litteræ huiusmodi essent scriptæ, vel subscriptæ manu propria ipsius delegantis, sed sufficeret, ut ejus sigillo essent munitæ, ut notat Angelus in l. Consentaneum, num. 7. cap. Quomodo, & quando iud. Innoc. & Doctores in cap. Quomiam contra, de probat. Hippol. Masil. in Rubrica, c. Eodem tit. num. 323. vers. Et idem Angel. Appositio enim sigilli tantum probat, quantum subscriptio manu propria, ut per Masil. ibidem num. 320. vers. His expeditis.

39 Amplia decimo, eamdem regulam ut procedat etiam in arbitro, cui non creditur si de compromisso non constat, licet ipse attestetur in laudum factum fuisse compromissum, l. Ne in arbitris, cum l. seq. & ibi Doctores, c. De arbitra, Socinus in Authent. Si quis in aliquo, in ult. not. num. 10. vers. Ex quo videtur, c. De edendo, & in iud. glo. 1. hic. Sed hoc intelligas nisi laudum esset latum partibus presentibus, & non contradicentibus assertioni arbitri, cap. Nisi essent, de probat. Felinus in cap. Quomiam contra, num. 37. & seq. vers. Sexta conclusio, de probat. num. 3. Angel. & Joan. de Imola in l. Sciendum, circa fin. ff. De verb. obligat. Blanchet. in tract. de Compromissis quest. 9. col. penult. & facit quod dixi supra numero 26.

41 Amplia undecimo, in Executeore, vel Subexecuteore, quia si non constat de ejus facultate, non potest procedere, & ei impunè non paratur. Rota dec. 15. de dol. & contum. in Novis, quam sequitur Felinus hic num. 3. vers. Pro hoc adde, Feder. de Senis cons. 251. Casus talis est, per totum, & irrita est executio facta non ostensa delegatione, Romanus cons. 336. n. 4.

42 Amplia duodecimo in quocunque Nuncio, missio, & alio destinato ad aliquid, ut sibi non credatur nisi doceat se habere potestatem ab eo qui potest dare, Feder. de Senis d. cons. 251. num. 1. vers. Non enim debet.

43 Amplia 13. in omnibus iudicibus commissariis qui de provincia ad provinciam mittuntur, debent enim præsentare litteras sue facultatis Præsidi provincie antequam exercere incipiant, alias possent eis resisti. Auth. de collat. §. Vos, collat. 14. & notat Bart. & Bald. in l. Prohibitum, c. de iur. fisci, lib. 10. & in l. 1. c. De super indic. eod. lib. & probatur clarè in l. 1. c. De mandat. Princ.

44 Nunc declaro primo regulam huius textus, ut quamvis Ordinarius non cogatur parere mandato asserentis se Delegatum, nisi ostendat litteras sue delegationis, ut patet in littera ibi, Nisi, & c. tamen potest, & prudenter agit si exequatur.

Mm quatur

- quatur, etiamsi litteras non videat, dummodò probata persona sit, quæ hoc dicit, ita formaliter Innoc. hic num. 1.
- 45 Declara secundò eamdem regulam, ut locum non habeat in Cardin. cui attestanti de commissione sibi facta per Ppam credendum est, licet litteras sue commissionis non ostendat, c. Nobilissimus, juncta glos. in ver. Nihilominus, 97. distin. Sed adverte, quia ille textus non loquitur de speciali commissione, sed de ipsa legatione, & glos. dicit Cardinali credendum esse sine litteris, maxime cum non contingat Cardinalem unquam abesse, nisi legationis causa. Itaque creditur Cardinali, si asserat se Legatum. Idem tenet glossa in cap. Cum olim, il primo in ver. Sine reprehensione, de privileg. & glossa in c. Ad apostolica, in ver. Proposui, de re judicat. lib. 6. Lapis allegat. 14. quæ incipit. Idem est dicere, & allegat. 33. incipien. An Frater Minor, Rota decis. 2. incipien. Item nota quod Legatus, de off. Legat. in Antiq. Hostien. Butr. Anchar. Abb. & alii copiose relati ab Anton. Gabriel. commun. conclus. lib. 1. in tit. de probat. conclus. 3. numero 2. & 3. & hoc planum.
- 46 Sed nihilominus credendum esse Cardinali sine litteris, etiam quando attestatur se Delegatum in aliqua causa, docuit Hostien. in Summa in tit. de probat. §. Interdum, vers. Quid de Auditoribus. Abb. in c. Quod super his, num. 5. de fid. instrum. & in consil. 17. incipien. in causa Ottonelli, in fin. lib. 2. Bald. & Salicet. in l. Jururandi, c. De testibus, Roman. consil. 99. Ad discutiendum, num. 6. in 4. dubio, Alex. consil. 92. Perspecto, num. 14. lib. 6.
- 47 Contrarium Angelus consil. 82. Manilatum Principis, post principium, vers. in contrarium facit, ubi redarguit Joan. Andr. quod alleget iura in contrarium facientia, nec ad ea respondeat, videlicet ad l. unicam, c. de mandatis Principis, ad l. Prohibitum, c. De iure fisci, lib. 10. & ad l. Misi opinatores, ibi, cum delegatoribus, Cde exact. tribut. lib. 10. & subdit Angelus super hoc puncto non posse sine dubio pertranfiri, & Decretalis sic, & indilcuse procedere.
- 48 Tenendo primam opinionem, quæ proculdubio est magis communis, eam limita in duobus casibus, secundum Felin. hic num. 12. vers. Preterquam. Primus est in Legatis venientibus ad Curiam Romanam, quia de stylo Curie eis non creditur sine litteris, textus est in d. c. Nobilissimus, 97. distin. ibi, licet nunquam Apostolice Sedis mos fuerit absque signatis est apicibus undecunque legationes suscipere, & norat Abbas in d. c. Quod super his, n. 5. post med. vers. Posset tamen dici, de fid. instrum. Secundus est, ubi legatio, seu commissio est alteri præjudicialis, Hanc limitationem posuit Angelus in dict. consil. 182. in princip. his verbis: Finaliter credo, quod Legatus quantumcumque de latere, vel quis alius quocunque alio pollens honore, aut dignitatis fulgore, asserit se habere mandatum Principis, aut Papæ super his, quæ directè concernunt præjudicium alienum: & tunc nullo modo creditur sine programme legationis. Sic intelliguntur in contrarium allegata, si bene inspicuntur. Quandoquidem asserit se habere mandatum super eo, quod principaliter ordinatur, nec tendit in præjudicium

alienum, sed ad commodum Papæ, vel Principis, & ad commodum aliorum abique alieno dispendio, sicut est ut dispensare possit super his, de quibus asserit se speciale commissionem habere: & tunc sine litteris creditur, quia satis est verisimile, ut hanc commissionem habeat. Hætenus verba Angeli, qui ut vides in effectu non discrepat ab opinione Canonistarum. Et istud Consilium Angeli sequuntur Petrus de Anchar. in Clem. 1. num. 3. de probat. de Barb. de Cardin. Legat. quest. 1. in 2. præul. & alij, quos retuli in c. De Receptoribus, numero 42. infra de Clerico agrot.

Conclude Cardinali asserenti aliquid de mandato Papæ standum esse quando tria simul concurrunt; Primum est, ut Cardinalis asserat verisimilia. Secundum est, ut Papa, vel Princeps sit præsens in loco, & ad eum facile possit haberi recursus. Tertium ut asserio non contineat rem tertio præjudicalem, prout hæc tria ad conciliandas opiniones requirit Rota decis. 630. num. 2. par. 4. recent. & de hæc materia vide latissime per Ant. Gabr. commun. conclus. in tit. de probat. concl. 3. per tot.

DE OFFICIO DELEGATI.

Cap. Significantibus.

S V M M A R I U M.

- 1 **D**elegatus, qui pronuntiavit se iurisdictionem non habere, etiam de consensu partium causa non reassumit.
- 2 Viduarum, & miserabilium personarum causa sine qualitate pauperum contra laicos non pertinet ad Ecclesiam principaliter, sed secundario. & n. 64. & seqq. & n. 85.
- 3 Sententia, qua quis pronuntiat se incompetentem, est interlocutoria.
- 4 Habet tamen vim definitivam.
- 5 Et ab ea appellari potest etiam secundum leges.
- 6 Sententia interlocutoria regulariter revocari potest ab eodem iudice, qui eam tulit reponendo partem appellantis.
- 7 Sententia, qua quis pronuntiat se iurisdictionem non habere, non potest contrario imperio revocari.
- 8 Etiamsi iudex male pronuntiaverit eo quod alias esset competens.
- 9 Fallit primo in iudice Ordinario.
- 10 Fallit secundo si a tali pronuntiatione fuerit appellatum.
- 11 Fallit tertio si iudex pronuntiaverit non super principali, sed super aliquo incidenti. n. 12.
- 12 Fallit quarto in executione data super gratia beneficiarii. num. 13.
- 11 Appellatio inspecto futuro eventu sententiam susperdit, sed inspecto statu presentis eam extinguit.
- 14 Iurisdictione delegati, qui pronuntiavit se incompetentem, etiamsi alias esset competens, ex pacto prorogari non potest. & num. seqq. usque ad num. 19.
- 15 Iurisdictione extincta non potest per partes resuscitari.

Scho-

- 16 Scholarius si faciat pactum de litigando coram uno ex iudicibus suis, tenet pactum.
- 17 Prorogatio iurisdictionis impeditur si partes errant in iure, vel in facto.
- 18 Clausula quod partes redeant ad primos iudices in compromisso appolita non sapit compromissum.
- 19 Iudex est non tantum estimare, sed etiam pronuntiare an suo sit iurisdictione.
- 20 Iurisdictione licet competat ipso iure, tamen si ope exceptionis sit elidibilis, per pronuntiationem super exceptione ipso iure extinguitur.
- 21 Miserales persone que sint, & num. seqq. usque ad n. 35.
- 22 Et que miserales.
- 23 Miserales qui sint in genere, & cur sic appellati.
- 24 Misericors quis.
- 25 Miserales in aliquo dicatur num sit relinquendum arbitrio iudicis.
- 26 Miserales quis sint in specie, & num. seqq. usque ad num. 35.
- 27 Vidua dicitur non tantum cuius maritus est mortuus, sed etiam que maritum non habuit.
- 28 Item illa, que virum habet inutilem, vel prescriptum, aut damnatum ad perpetuum carcerem.
- 29 Pupillus, & orphanus in quibus differant.
- 30 Peregrini quo ad res, quas secum deserunt, & iniurias, quas patiuntur, & contractus in ipsa peregrinatione initos sunt miserales, & de foro Ecclesia. & num. 85.
- 31 Mercatores si in teloneis, vel in pedaggiis graventur quando sunt in itinere, possunt conqueri coram iudice Ecclesiastico. & n. seq.
- 32 Idem si existant in nudis.
- 33 Moniales an veniant appellatione miserabilium personarum, remissive.
- 34 Vidua, pupillus, & orphanus, & consimiles an sint miserales persone si divites sint, & num. seqq. usque ad num. 88.
- 35 Vidua, & pupillus non gaudent privilegio l. unica, c. Quando Imper. inter pupill. & vid. nisi sint pauperes, & n. seq.
- 36 Contrarium num. 42.
- 37 Statutum ut de relictis miserabilibus personis non solvantur gabella non comprehendat divites.
- 38 Constitutio regni, que providet pupillis, viduis, & alijs de advocato non includit tales, nisi etiam sint pauperes.
- 39 Cecus non numeratur inter personas miserales nisi sit pauper: sed contra, n. 50.
- 40 Pecunie obediunt omnia.
- 41 Declaratur. n. 57.
- 42 Viduarum, pupillorum, & orphanorum casus audit Ecclesia negligente iudice seculari etiamsi divites sint.
- 43 L. unica, c. Quando Imperator, & pupill. & vid. comprehendit tales etiam divites secundum magis communem, & veriorum opinionem, quam servat signaturam.
- 44 Delegatio cause inter laicos ad petitionem miserabilis persone non pauperis non est nulla ab initio, sed pendet validitas ex negligentia iudicis secularis.
- 45 Regina vidua est miserales persona, & ratione spolijs, de quo conqueritur, est principaliter de foro Ecclesia.
- 46 L. unica, c. Quando Imperator, inter pupill. & vid. expenditur.
- 46 Alimenta sunt privilegiata etiamsi divisi relinquuntur.
- 47 Dicitur causa pia, sive detur pauperi, sive diviti.
- 48 Miserales persone quoad protectionem, & defensionem Ecclesie pari passu ambulant cum pauperibus. & num. 53.
- 49 Dicitur alius, importat diversitatem in substantia, & identitatem in qualitate.
- 50 Cæcitas calamitas quanta sit, & num. 52. Cæcitas corporis, & cæcitas mentis quid sint, n. 50.
- 51 Miseriam qualibet naturaliter fugit, & appetit felicitatem.
- 52 Cæci, & senio confecti, licet divites, sunt pauperibus miserales.
- 54 Miserales persona qualiter dicantur que res propriae administrare non possunt & num. seqq.
- 55 Clerici possunt patrocinari pro miserabilibus personis etiam divitibus, que advocatum non reperiunt.
- 58 Miserales persone an, & quando sint de foro Ecclesia & num. seqq. usque in fin.
- 59 Quid si sint pauperes, & num. 86. Et quid si sint divites num. 84. & 85.
- 60 Causa viduarum, aliarumque miserabilium personarum, si sint pauperes principaliter, & immediate ad Ecclesiam pertinent, & n. 86.
- 61 Etiam extra casum oppressionis, & negligentie iudicum secularium.
- 62 Delegationis littera contra laicos ad petitionem vidue pauperis sunt valide ab initio.
- 63 Miserales persone pauperes si magnas hereditates, vel castra petant, non possunt directè agere coram iudice Ecclesiastico.
- 64 Causæ viduarum, pupillorum, & aliarum miserabilium personarum, que pauperes non sunt, principaliter ad Ecclesiam non spectant, & num. 85, sed secundario, n. 67. & 85.
- 65 Nisi quoad protectionem, & defensionem, & numero 77.
- 66 Miserales persone utcumque divites si opprimantur, vel spoliantur, possunt conqueri Ecclesie etiam alijs iudicibus Ordinarijs pratermissis, & num. 86.
- 69 Pape vacante Imperio vices Imperatoris gerit.
- 70 Index secularis quando dicatur negligens ad effectum ut index Ecclesiasticus procedere valeat in causis miserabilium personarum non pauperum.
- 71 Et quid si sit suspectus de malitia.
- 72 Laici non miserales nunquam possunt in suis causis temporalibus contra laicos directè, & principaliter ad Ecclesiam recurrere, & n. 84.
- Nisi quando in provincia nullus exat index secularis, vel si extat recusat, aut negligit iustitiam administrare n. 74.
- Idem si iudex non extet in civitate, n. 75.
- 73 Causas miserabilium non pauperum audit Ecclesia in defectum iudicis secularis, nec recipit illos ad proximum superiorem.
- 75 Civitas qualibet hodie habet sua regimina.
- 76 Miserales persone non pauperes si in iudicio, vel extra graventur iniuste, possunt ad Ecclesiam recurrere non per viam appellationis, sed per viam simplicis querelæ.
- 77 Miserales persone favorabilium sunt ex audiendo, quam alia non miserales.

- 78 Et in eorum casibus potiora gaudent prerogativa quam Clerici.
- 79 Et rescriptum contra eas impetratum non valet nisi de illarum miseria mentionem faciat.
- 80 Indulta miserationis causa non tolluntur per generales oblationes.
- 81 Nec potest illis expresse renunciari.
- 82 Legatum miserabilibus personis dicitur ad pias causas.
- 83 Nec de illo detrahatur Falcidia.
- 84 Laici non miserabiles regulariter nec habitu, nec actu sunt de foro Ecclesie.
- 85 Miserabiles persona aliquando sunt de foro Ecclesie habitu tantum; aliquando vero habitu, & actu. & cum, seq.

SIGNIFICANTIBUS. Delegatus qui pronunciavit se jurisdictionem non habere, etiam de consensu partium causam non reassumit. Hoc dicit; dividitur in duas partes. In prima appellans narrat factum. In secunda Papa dat ei iudices, ibi, adeoque.

Nota primò ibi, Mentiens se pauperem, causam viduæ, seu alterius miserabilis persone sine qualitate paupertatis contra laicum non pertinere ad Ecclesiam immediate, & principaliter, sed secundario tantum, negligente scilicet iudice seculari, ut hic per Imol. num. 1. Prima pars aperte probatur hic; quia hæc vidua immediate adivit Papam contra laicos, & sub expressione paupertatis ab eo litteras delegationis impetravit. Secunda pars itidem probatur; quia cum esset dives validas litteras impetrabat à negligentia iudicis secularis, ut patet ex littera ibi, nisi requisiti prius domino, & consequenter illius causa pertinebat ad Ecclesiam secundario, & in defectum secularis iustitiz, ut latius dicam infra, num. 43, 62, & 85.

Secundo nota ibi, interloquendo; sententiam qua quis pronunciat se incompetentem, esse interlocutoriam, prout hic notant Bald. num. 3. Butr. num. 8. Cardinal. in 2. notab. Imol. num. 9. & Abb. num. 3. & merito, quia non diffinit negotium principale, ideoque dici non debet diffinitiva. Habet tamen vim diffinitivæ, quia non expectat aliam sententiam post se, sed prorsus extinguit jurisdictionem pronunciantis, ut hic patet, & notat Abb. & alii præcitati, Angel. cons. 200. in Civitate Lucana, num. 5. vers. Ad secundum, & Roman. plenè conf. 358. In presenti pro totum. Unde fit ut quamvis de jure civili ab interlocutoria appellari non possit, ut l. Aperi-

tissimi, c. De iudic. l. Ante sententia tempus, c. Quorum appellat. non recip. & c. Super eo, l. secundo insr. de appellat. tamen à sententia, qua quis se incompetentem pronunciat appellari potest, etiam secundum leges, ut sentit gloss. in Aut. Habita, c. Nescitis pro patre, & notant in d. c. Super eo, Abb. num. 3. vers. Et qui sint isti casus, Franc. in 2. notab. vers. Et communis conclusio, & Præpos. num. 7. vers. Et est alia regula. Bald. hic eod. num. 3. Hinc etiam fit ut quamvis interlocutoria regulariter revocari possit per ipsammet iudicem, qui eam tulit, reponendo partem appellancem, ut l. Quid insit. ff. De re iudic. c. Cum cessante, ubi gloss. unica, & Doctores notant, infra

de appellat. Bald. cons. 65. Premittendum est, in fin. lib. 4. Cardinalis cons. 32. vers. Ad secundum, plenè Jas. in d. l. Quid iustit, à num. 23. vers. Breviter concludit. Tamen locus sit in interlocutoria lata super incompetencia; quia cum habeat vim diffinitivæ, & iudicis officium totaliter extinguat, non potest contrario imperio revocari, ut hic est casus, qui non reperitur alibi secundum Card. in 4. not. Et est communis conclusio, quam hic firmant Butr. num. 13. Imol. num. 4. Abb. n. 3. & Felin. num. 1. Paul. de Castr. cons. 281. in causa ista, num. 2. vers. Nam imò dicitur, lib. 1. Angel. & Roman. loci citatis, & ad textum in c. Dilectus, il terço, de præben. ubi aperte videtur probari contrarium, responde, ut hic per Imol. num. 5.

Ampliatur hæc conclusio, ut locum habeat etiam si iudex, qui pronunciavit se incompetentem, malè pronunciaverit, eo quod aliàs esset competens, ut hic est casus secundum Collectanum in princip. & Cardin. num. 4. nam isti iudices qui pronunciant se incompetentes, jurisdictionem habebant; quia etsi rescriptum delegationis causæ esset subreptitium, quia vidua illud impetravit suggestio mendacio paupertatis; tamen per huiusmodi rescriptum ad lites fuit illis collata jurisdictione, licet elidibilis ope exceptionis, ut cap. Super litteris, cum materia supra de rescript. & Scripsi plenè in c. Ad audientiam, il primo, num. 31. & 38. eod. titul. & tamen, quia sic pronunciano jurisdictionem à se abdicant, non potuerunt illam reassumere, & aperte hic dicitur.

Limita primò eandem conclusionem ut procedat in iudice Delegato, prout loquitur hæc Decretalis, non autem in iudice ordinario. Et etiam limita Bald. in l. Præf. in 1. oppos. c. Quom. & quem. index. & in l. penult. c. De pabris. Et paul. de Castr. in d. l. Quid insit, & in l. Pater, in fin. ff. Si quis ius dicen. non obtinuerit. Ratio limitationis est, quia in iudice Delegato, qui se incompetentem pronunciat, non remanet aliqua reliquæ jurisdictionis, super qua fundari possit revocatio interlocutoriz. At locus est in Ordinario, quia sibi firma remanet ius ordinaria jurisdictione. Et quamvis contrarium teneant Roman. singular. 121 incipit. Si iudex, & Marian. Socin. in cap. Qualiter, il primo, de accusationi. eo quod neque in Ordinario remaneat aliqua jurisdictione in illa causa, in qua pronunciat se jurisdictionem non habere: magis tamen placeat prima opinio, quam etiam dicit verior Felin. hic num. 1. vers. Limita primò.

Limita secundò prædictam conclusionem ut locum non habeat si ab huiusmodi interlocutoria appellatum fuerit, tunc enim poterit delegatus illam revocare. Ratio est, quia sententia huiusmodi, quamvis inspecto futuro eventu per appellationem sit tantum suspensa, cap. Venientes, de iurur. Oldrad. cons. 255. Contra professionem, in princ. num. 2. vers. Sed in casu nostro: tamen inspecto statu præsentis dicitur extincta, adeo ut perinde sit, ac si non fuisset lata; text. est in l. 1. §. fin. ibi, provocationis remedio condemnationis extinguitur Pronunciatio, ff. Ad Turpilian. & declarat Bartol. in sua quaest. 9. incipit. Iudex per imperitiam, in princ. & Fusius Alex. cons. 36. Visorhemate, num. 5. & 6. lib. 4. Ca.

Castil. cons. 34. num. 2. Roman. cons. 41. num. 4. Sed si sententia super incompetencia non fuisset lata, iudicis potestas remansit integra, ut est clarum. Ergo eodem modo remansit post interpositam appellationem; & sic potest Delegatus suam interlocutoriam revocare, iuxta regulam, cap. Cum cessante, de appellat. ita Domini de Rota decisi. 74. incipit. Si Auditor, alii 9. & decisi. 86. incipit. Si à pronunciano, alias 12. de appellat. in novis, ubi decidunt ut si iudex pronunciat super desertione appellacionis, & ab huiusmodi pronunciano fuerit appellatum, possit iudex suam interlocutoriam revocare, & appellancem reponere in primis terminis, iuxta textum in dicit. cap. Cum cessante, & cap. Si à iudice, de appellat. lib. 6. & ita singulariter limitat hoc cap. Et quamvis Paulus de Castro in prælegat. cons. 281. num. 2. vers. Nec obsit quamdam decisio Rote, lib. 1. dicat decisio nem Rote loqui quando super desertione fuit pronunciatum incidenter, secus si principaliter, & ulterius miretur de decisione illa dicens nullum ex scribentibus in iure civili, vel canonico facere talem distinctionem an fuerit appellatum, an non, nec iure probari; tamen non videtur recedendum à limitatione Rote, quia ratio superius ponderata multum stringit, & decisio nem illam sequuntur Butr. & Abbas in cap. Per venit, il secundo, de appellat. Imola, & Abb. in d. cap. Cum cessante, Felin. hic num. 2. & idem Abb. in cap. Caudilectus, l. ultimo, de præben. ubi de hoc est textus valde singularis, secundum unam lecturam.

Limita tertio conclusionem ut supra firmatam ut procedat quando iudex pronunciat se incompetentem super principali negotio sibi commissos, secus si super aliquo incidenti, seu dependenti à negotio principali. Ratio est, quia talis interlocutoria cum non extinguat funditus officium iudicis, non habet vim diffinitivæ; & ideo potest contrario imperio revocari iuxta regulam d. l. Quid insit, & per Gemianum in cap. fin. in 8. col. de elect. lib. 6. quam limitationem ponit Salicet. in l. Post sententiam, c. De sentent. dicens se ita intelligere textum in d. c. Dilectus, & consentit Paul. de Castro in d. l. Quid insit, & Felin. hic num. 2. in tertia limita.

Limita quarto prædictam conclusionem, ut vendicat sibi locum in iudice, qui fuit datus in causa principaliter, non autem in eo, qui fuit datus accessorie, ut est executor in causa beneficii; nam si talis pronunciet se non esse executorem, non propterea abdicat à se jurisdictionem, quin possit revocare, quia cum adhuc perduret principalis gratia, super qua fuit deputatus executor, non potuit sua pronunciano ius partis auferre; non enim iniqua pronunciano executoris nocet impetranti, ut notat gloss. magna in fin. in cap. Si sili, de concess. præben. lib. 6. & ita limita hoc cap. Felin. hic num. 3. post Paul. de Leazar. & Gemian. in cap. Si super gratia, de offi. deleg. eod. lib.

Tertio nota ibi, ad eorumdem iudicum redirent examen partes non posse ex pacto prorogare jurisdictionem iudicis Delegati, qui pronunciavit se esse incompetentem, etiam si aliàs esset competens. Primario est, quia prorogatio fieri non potest in eum, qui funditus iurisdictionem non habet. l. Privatorum, c. De iurisdictione, omn. iudic. & cap. Significasti, cum materia infra, de foro compet. secundum Innocent. hic num. 5. in ver. Resumpsit, Host. num. 12. Jo. Andr. num. 8. & Imol. num. 7. Tali autem est Delegatus, qui pronunciat se jurisdictionem non habere; & abdicat enim à se iurisdictionem etiam si malè pronunciat, ut hic est casus secundum Collectan. in princ. Nam ut inquit Bald. num. 3. talis interlocutoria funditus eradicat jurisdictionem, ita ut non remaneat aliqua reliquæ, que possit prorogari, vel demum ad jurisdictionem sic elisam redire: nam jurisdictione extincta non potest per partes rescutari, secundum Imol. num. 8. Non obstat textus in leg. Si quis in conscribendo, c. De pact. quia secundum eas illa lex procedit quando quis habet plures iudices Ordinarios, ut Scholares Bononie, qui habent iudices Episcopum, Potestatem, & Magistrum suum: nam si Scholaris faciat pactum de litigando sub uno ex illis, tenet pactum. Secus si ex pacto velit prorogare jurisdictionem in eum, cuius jurisdictione non subest; quia nihilominus non cogitur invitus coram coligari, ut in l. Si convenerit, ff. De iurisdictione, omn. iudic. & ita contingit in casu huius cap. quia partes consenserunt iudicibus delegatis, qui jurisdictionem à se prioribus abdicaverant. Secunda ratio est, quia etsi prædicti iudices aliàs essent Ordinarii, tamen partes non intendebant illorum jurisdictionem ordinariam prorogare, sed priori commissio innitebantur, quasi ex debito, cum tamen non tenerentur, tum quia delegatio fuerat subreptivè impetrata suggestio mendacio paupertatis; tum quia iudices pronunciantur se jurisdictionem non habere, atque ita partes errabant in iure, vel in facto, quorum utrumque prorogationem impedit, l. i. in princ. ff. De iurisdictione, omnium iudic.

Non obstat quod per viam compromissi partes consentire possint etiam in eum, qui non prædicti jurisdictioni, l. Prædus, & l. Sedes mervinum, §. i. ff. De arbit. cum similia. Bart. in tract. de arbit. in princip. Quoniam respondetur in casu huius cap. partes non compromississe tanquam in arbitris, sed fecerunt pactum de redeundo ad illos iudices, sicut erat de jure, & sic per viam prorogationis, quod fieri non potuit, ut ex dictis patet, & declarat Innocent. hic in fin. Et ex hoc inferit Bald. num. 5. ut clausula, quod partes redeant ad primos iudices, appositio in compromisso non sapiat compromissum; quia litigatores non intendebant compromittere in iudices, sed redire ad jurisdictionem ipsorum: quod est bene notandum secundum eum, sequitur Imol. num. 14.

Quarto nota ibi pronunciari iudicis esse non tantum à stimare an sus sit iurisdictione, ut dicit textus in l. Si quis ex aliena, ff. De iudic. sed etiam pronunciare, ut hic patet evidenter secundum Host. num. 11. Joann. Andr. num. 7. in ver. Pronunciaverunt, & Imol. num. 6.

Quinto nota ibi, resumpsit. Quod ubi iurisdictione ipso jure competit, sed est exceptio- ne elidibilis, prout contingit in rescriptis contentiosis ad lites ratione subreptionis, cap. Super litteris, supra de rescript. per pronunciano nem super exceptione funditus; & sic ipso jure extinguitur iurisdictione: quod satis probatur hic

secundum

Castil. cons. 34. num. 2. Roman. cons. 41. num. 4. Sed si sententia super incompetencia non fuisset lata, iudicis potestas remansit integra, ut est clarum. Ergo eodem modo remansit post interpositam appellationem; & sic potest Delegatus suam interlocutoriam revocare, iuxta regulam, cap. Cum cessante, de appellat. ita Domini de Rota decisi. 74. incipit. Si Auditor, alii 9. & decisi. 86. incipit. Si à pronunciano, alias 12. de appellat. in novis, ubi decidunt ut si iudex pronunciat super desertione appellacionis, & ab huiusmodi pronunciano fuerit appellatum, possit iudex suam interlocutoriam revocare, & appellancem reponere in primis terminis, iuxta textum in dicit. cap. Cum cessante, & cap. Si à iudice, de appellat. lib. 6. & ita singulariter limitat hoc cap. Et quamvis Paulus de Castro in prælegat. cons. 281. num. 2. vers. Nec obsit quamdam decisio Rote, lib. 1. dicat decisio nem Rote loqui quando super desertione fuit pronunciatum incidenter, secus si principaliter, & ulterius miretur de decisione illa dicens nullum ex scribentibus in iure civili, vel canonico facere talem distinctionem an fuerit appellatum, an non, nec iure probari; tamen non videtur recedendum à limitatione Rote, quia ratio superius ponderata multum stringit, & decisio nem illam sequuntur Butr. & Abbas in cap. Per venit, il secundo, de appellat. Imola, & Abb. in d. cap. Cum cessante, Felin. hic num. 2. & idem Abb. in cap. Caudilectus, l. ultimo, de præben. ubi de hoc est textus valde singularis, secundum unam lecturam.

Limita tertio conclusionem ut supra firmatam ut procedat quando iudex pronunciat se incompetentem super principali negotio sibi commissos, secus si super aliquo incidenti, seu dependenti à negotio principali. Ratio est, quia talis interlocutoria cum non extinguat funditus officium iudicis, non habet vim diffinitivæ; & ideo potest contrario imperio revocari iuxta regulam d. l. Quid insit, & per Gemianum in cap. fin. in 8. col. de elect. lib. 6. quam limitationem ponit Salicet. in l. Post sententiam, c. De sentent. dicens se ita intelligere textum in d. c. Dilectus, & consentit Paul. de Castro in d. l. Quid insit, & Felin. hic num. 2. in tertia limita.

Limita quarto prædictam conclusionem, ut vendicat sibi locum in iudice, qui fuit datus in causa principaliter, non autem in eo, qui fuit datus accessorie, ut est executor in causa beneficii; nam si talis pronunciet se non esse executorem, non propterea abdicat à se jurisdictionem, quin possit revocare, quia cum adhuc perduret principalis gratia, super qua fuit deputatus executor, non potuit sua pronunciano ius partis auferre; non enim iniqua pronunciano executoris nocet impetranti, ut notat gloss. magna in fin. in cap. Si sili, de concess. præben. lib. 6. & ita limita hoc cap. Felin. hic num. 3. post Paul. de Leazar. & Gemian. in cap. Si super gratia, de offi. deleg. eod. lib.

Tertio nota ibi, ad eorumdem iudicum redirent examen partes non posse ex pacto prorogare jurisdictionem iudicis Delegati, qui pronunciavit se esse incompetentem, etiam si aliàs esset competens. Primario est, quia prorogatio fieri non potest in eum, qui funditus iurisdictionem non habet. l. Privatorum, c. De iurisdictione, omn. iudic. & cap. Significasti, cum materia infra, de foro compet. secundum Innocent. hic num. 5. in ver. Resumpsit, Host. num. 12. Jo. Andr. num. 8. & Imol. num. 7. Tali autem est Delegatus, qui pronunciat se jurisdictionem non habere; & abdicat enim à se iurisdictionem etiam si malè pronunciat, ut hic est casus secundum Collectan. in princ. Nam ut inquit Bald. num. 3. talis interlocutoria funditus eradicat jurisdictionem, ita ut non remaneat aliqua reliquæ, que possit prorogari, vel demum ad jurisdictionem sic elisam redire: nam jurisdictione extincta non potest per partes rescutari, secundum Imol. num. 8. Non obstat textus in leg. Si quis in conscribendo, c. De pact. quia secundum eas illa lex procedit quando quis habet plures iudices Ordinarios, ut Scholares Bononie, qui habent iudices Episcopum, Potestatem, & Magistrum suum: nam si Scholaris faciat pactum de litigando sub uno ex illis, tenet pactum. Secus si ex pacto velit prorogare jurisdictionem in eum, cuius jurisdictione non subest; quia nihilominus non cogitur invitus coram coligari, ut in l. Si convenerit, ff. De iurisdictione, omn. iudic. & ita contingit in casu huius cap. quia partes consenserunt iudicibus delegatis, qui jurisdictionem à se prioribus abdicaverant. Secunda ratio est, quia etsi prædicti iudices aliàs essent Ordinarii, tamen partes non intendebant illorum jurisdictionem ordinariam prorogare, sed priori commissio innitebantur, quasi ex debito, cum tamen non tenerentur, tum quia delegatio fuerat subreptivè impetrata suggestio mendacio paupertatis; tum quia iudices pronunciantur se jurisdictionem non habere, atque ita partes errabant in iure, vel in facto, quorum utrumque prorogationem impedit, l. i. in princ. ff. De iurisdictione, omnium iudic.

Non obstat quod per viam compromissi partes consentire possint etiam in eum, qui non prædicti jurisdictioni, l. Prædus, & l. Sedes mervinum, §. i. ff. De arbit. cum similia. Bart. in tract. de arbit. in princip. Quoniam respondetur in casu huius cap. partes non compromississe tanquam in arbitris, sed fecerunt pactum de redeundo ad illos iudices, sicut erat de jure, & sic per viam prorogationis, quod fieri non potuit, ut ex dictis patet, & declarat Innocent. hic in fin. Et ex hoc inferit Bald. num. 5. ut clausula, quod partes redeant ad primos iudices, appositio in compromisso non sapiat compromissum; quia litigatores non intendebant compromittere in iudices, sed redire ad jurisdictionem ipsorum: quod est bene notandum secundum eum, sequitur Imol. num. 14.

Quarto nota ibi pronunciari iudicis esse non tantum à stimare an sus sit iurisdictione, ut dicit textus in l. Si quis ex aliena, ff. De iudic. sed etiam pronunciare, ut hic patet evidenter secundum Host. num. 11. Joann. Andr. num. 7. in ver. Pronunciaverunt, & Imol. num. 6.

Quinto nota ibi, resumpsit. Quod ubi iurisdictione ipso jure competit, sed est exceptio- ne elidibilis, prout contingit in rescriptis contentiosis ad lites ratione subreptionis, cap. Super litteris, supra de rescript. per pronunciano nem super exceptione funditus; & sic ipso jure extinguitur iurisdictione: quod satis probatur hic

risisdictionem non habet. l. Privatorum, c. De iurisdictione, omn. iudic. & cap. Significasti, cum materia infra, de foro compet. secundum Innocent. hic num. 5. in ver. Resumpsit, Host. num. 12. Jo. Andr. num. 8. & Imol. num. 7. Tali autem est Delegatus, qui pronunciat se jurisdictionem non habere; & abdicat enim à se iurisdictionem etiam si malè pronunciat, ut hic est casus secundum Collectan. in princ. Nam ut inquit Bald. num. 3. talis interlocutoria funditus eradicat jurisdictionem, ita ut non remaneat aliqua reliquæ, que possit prorogari, vel demum ad jurisdictionem sic elisam redire: nam jurisdictione extincta non potest per partes rescutari, secundum Imol. num. 8. Non obstat textus in leg. Si quis in conscribendo, c. De pact. quia secundum eas illa lex procedit quando quis habet plures iudices Ordinarios, ut Scholares Bononie, qui habent iudices Episcopum, Potestatem, & Magistrum suum: nam si Scholaris faciat pactum de litigando sub uno ex illis, tenet pactum. Secus si ex pacto velit prorogare jurisdictionem in eum, cuius jurisdictione non subest; quia nihilominus non cogitur invitus coram coligari, ut in l. Si convenerit, ff. De iurisdictione, omn. iudic. & ita contingit in casu huius cap. quia partes consenserunt iudicibus delegatis, qui jurisdictionem à se prioribus abdicaverant. Secunda ratio est, quia etsi prædicti iudices aliàs essent Ordinarii, tamen partes non intendebant illorum jurisdictionem ordinariam prorogare, sed priori commissio innitebantur, quasi ex debito, cum tamen non tenerentur, tum quia delegatio fuerat subreptivè impetrata suggestio mendacio paupertatis; tum quia iudices pronunciantur se jurisdictionem non habere, atque ita partes errabant in iure, vel in facto, quorum utrumque prorogationem impedit, l. i. in princ. ff. De iurisdictione, omnium iudic.

Non obstat quod per viam compromissi partes consentire possint etiam in eum, qui non prædicti jurisdictioni, l. Prædus, & l. Sedes mervinum, §. i. ff. De arbit. cum similia. Bart. in tract. de arbit. in princip. Quoniam respondetur in casu huius cap. partes non compromississe tanquam in arbitris, sed fecerunt pactum de redeundo ad illos iudices, sicut erat de jure, & sic per viam prorogationis, quod fieri non potuit, ut ex dictis patet, & declarat Innocent. hic in fin. Et ex hoc inferit Bald. num. 5. ut clausula, quod partes redeant ad primos iudices, appositio in compromisso non sapiat compromissum; quia litigatores non intendebant compromittere in iudices, sed redire ad jurisdictionem ipsorum: quod est bene notandum secundum eum, sequitur Imol. num. 14.

Quarto nota ibi pronunciari iudicis esse non tantum à stimare an sus sit iurisdictione, ut dicit textus in l. Si quis ex aliena, ff. De iudic. sed etiam pronunciare, ut hic patet evidenter secundum Host. num. 11. Joann. Andr. num. 7. in ver. Pronunciaverunt, & Imol. num. 6.

Quinto nota ibi, resumpsit. Quod ubi iurisdictione ipso jure competit, sed est exceptio- ne elidibilis, prout contingit in rescriptis contentiosis ad lites ratione subreptionis, cap. Super litteris, supra de rescript. per pronunciano nem super exceptione funditus; & sic ipso jure extinguitur iurisdictione: quod satis probatur hic

secundum

secundum Anton de Butr. num. 12. & Imol. nu. 4. quia si post pronunciationem remansissent illi iudicibus aliquæ reliquæ jurisdictionis, licet elix, potuisset ex pacto eorum jurisdictione prorogari, cuius contrarium hic dicitur.

Veni ad apparatus, & pro explicatione materiz tria sunt investiganda. Primum, quæ sint personæ miserabiles. Secundum, an tales dici possint quamvis divitijs abundant. Tertium, an, & in quibus casibus huiusmodi personæ sub sint jurisdictioni Ecclesie.

21 Primum igitur QUÆRO, quæ sint personæ miserabiles. Proponitur hæc quæstio generaliter, & circumscripto effectu, de quo agetur in tertia quæstione.

22 Et quidem auctore Arist. 2. Rhetor. in tit. de misericordiâ text. 11. [Quæ ægrotudinem, & dolorem afferunt, & ad interitum perducunt, omnia miserabilia sunt, & quæcunque perendi, & destruendi vim habent, & quæ mala à fortuna proventunt, magnaque sunt; quæ verò dolorem afferunt, & interitum, sunt mores verbera, corporum vexationes, senectus, morbi, & cibi penuria, quæ à fortuna proventiunt mala, hæc ferè sunt, amicis penitus spolari, aut cum paucis relinqui; quo sit ut miserabile sit ab amicis, & familiaribus divelli, deformitas, imbecillitas corporis, membri alicujus privatio. Atque hæc quidem, & cætera huiusmodi sunt, quæ homines ad misericordiam moveant.] Hæc Aristot.

Sed iure nostro miserabiles personæ in genere dicuntur omnes, quibus natura movetur ad miserandum propter fortunæ injuriam. Sic probat textus in l. an §. Quod sit pupilli, c. Quando Imper. inter pupilli & vidu. & dicitur Azo, in Summ. illius tit. num. 4. & sequuntur Hosti. hic, num. 1. Joan. Andr. num. 2. Bellamer. in princ. Alber. in diction. in verb. Miserabiles, Stephan. Aufret. ad Guidopap. decif. 566. in ver. Miserabiles, Rebuff. in tr. de sent. provis. art. 3. in gl. fin. Afflicti. decif. 257. in princ.

23 Et dicuntur miserabiles, quia propter miseriam, in qua sunt constitui sunt misericordia digni, ut c. Licet, infra de censib. cap. Omnia, 7. quest. 1. & in Authen. ut immob. ante supr. donat. in princip. & ibi glos. l. collat. 5.

24 Dicitur enim misericors quasi super miseria alterius miserum habens cor, ut inquit D. Thomas Ioan. 2. lect. 1. in princ. Est autem miseria non quicumque defectus, sed tantum defectus naturæ rationalis, quia opponitur felicitati, ut idem docet in 1. part. qu. 21. art. 4. & in 2. 2. qd. 10. artic. 1. Alibi dicuntur personæ miserabiles, quæ causas proprias administrare non possunt, ut cap. 1. in fin. infra de postulan. Cardin. hic in 1. quest. sed de hoc latius infra in 2. qu. num. 54. & seq.

25 In specie autem quæ personæ sunt miserabiles Bart. & Bald. in l. un. in fin. c. Quando Imper. concludunt esse relinquendum arbitrio iudicis, sed hoc dictum limitant Doctores, ut non procedat in illis casibus, in quibus in iure expressum est, ut aliqua persona sit miserabilis, ita Marian Socin. in c. Ex tenore, num. 4. de for. compet. Covar. practica. qu. cap. 6. num. 3. in fin. & Menochius de arbitrar. iudic. in addit. ad librum secundum cas. 66. num. 1. & merito, quia in his, quæ sunt à iure determinata, iudicis arbitrium non intrat, c. De causis. §. Illis, supr. eod. cap. fin. de

transact. lib. 1. §. At Prator, ff. De iur. de liber. cum concordant. de quibus per Host. in d. c. De causis, num. 9.

26 In iure autem cautum est, ut dicantur personæ miserabiles infirmitate, secundum Innocentium hic num. 1. cui cetera ad stipulantur, videlicet vidua, pupilli, & orphani, ut in d. l. un. c. Quando imperat. cap. 1. & 2. dist. 1. Super quibusdam §. Cum autem infra. . . de ver. signif.

27 & dicitur vidua non tantum cuius maritus mortuus est, ut c. Vidua, & ibi glos. 1. & Archid. 24. dist. sed etiam quæ maritum non habuit, l. Malum, §. Viduam, ff. De verb. signif. ubi textus, & notat glos. in. in d. cap. 1. Bart. in d. l. un. num. 4. & Guidopap. decif. 566. num. 2. licet glos. 2. in d. l. un. videatur intelligere illum textum strictè pro mulieribus, quæ virum habere desierunt. Generaliter in materia stricta teneri potest opinio, glossæ, sed in materia larga, & favorabilis vidua dicitur, licet improprie, etiam quæ virum non habuit, secundum Felin. hic num. 8. qua de re

28 latissimè dissentit Covar. practica. quæ. cap. 7. num. 2. Sed è illa, quæ habet maritum inutilem, vel ad perpetuum carcerem damnatum, aut proferiprimum dicitur vidua, & miserabilis persona, secundum Bald. in l. fin. per glos. ibi in fin. ff. De plagari. & Felin. hic num. 8. Pupilli autem dicitur qui simul impubes est, & extra potestatem patris, vel morte, vel emancipatione, l. Pupillus, ff. de ver. signif. & orphanus, qui infra quartum decimum annum existent parentibus orbatu est ut per Rebuff. in commentar. ad Constitutiones Regis Galliar. tom. 1. in tit. de sent. provisional. in glos. ult. col. 2. vers. Secundo orphani, & Menoch. de arbitrar. in addit. ad lib. 2. cas. 66. num. 7. Covar. Quam differentiam inter pupillum, & orphanum constituunt Paulus de Castro in rubr. c. Quando Imper. & Roland. à Valle

30 conf. 76. pluribus ex causis, num. 42. lib. 1. similiter secundum Innocentium d. num. 1. miserabiles personæ, & de foro Ecclesiæ sunt peregrini quoad res, quas secum ferunt, & injurias, quas patiuntur, & contractus in ipsa peregrinatione initos, c. Si quis Romipetæ, & cap. seg. 24. quest. 3.

31 Et idem intelligit de Mercatoribus in teloneis, vel pedagijs graventur, per iura præallegata. Unde si graventur passagijs iniuste possunt immediatè conqueri coram iudice Ecclesiastico quando sunt in itinere, quia dicuntur miserabiles, cum sustineant in itinere multos labores, & pericula, ut per Alex. conf. 130. Super eo, in fin. lib. 7. & hic per Bald. num. 8. & Felin. num. 6. qui ad hoc allegat Anchar. & Joan. de Anan. in cap. fin. de iudic. Ubi dicitur negotiatores existentes in mundanis posse agere coram Ecclesiastico. De Romipetis vide Bullam Cæne, §. 10.

32 Idemque intelligit de manumis ab Ecclesia, vel eis commendatis, aut ad eam consignatis, c. Eos qui, & c. seg. 87. dist. 1. fin. c. De his qui ad Eccles. c. Inter alia, infra de immunit. Eccles. Idem de penitentibus, c. Aliud, in quibus latè Covar. pract. qu. cap. 34. à num. 3. Idem de officialibus Ecclesiæ libertis, rusticis, uxoribus, filijs, & servientibus, ut l. Assumptio, ff. Ad municipal. l. Cum quedam puella, ff. De iurisdic. omni. ind. l. 1. & 2. c. De Episop. & Cler. c. Inductum, 79. dist. & de his vide quod scripti in cap. 2. infra de for. compet.

33

34

35

36

37

38

39

Idem de Senibus, cap. 1. 87. dist. de quibus egi latissimè in c. Cum his, infra de convers. coniugat. Idem de omnibus libertis, cap. Liberti, 87. dist. Rursus idem intelligit Innoc. de cæcis, mutilatis membris, leprosis, captivis, debilibus, furiosis, ac diuturno morbo fatigatis, cap. Licet infra de censib. c. Cum percussio, 7. quest. 1. cap. 2. infra de Eccles. edifican. cap. 1. de restitut. spoliat. l. Iudices, c. De Episopal. ambient. & d. l. un. c. Quando Imperat. & inter captivos recententur etiam carcerati, qui inter personas miserabiles numerantur, ut notat Bart. in tract. de car. in fin. Masil. in pract. crimin. §. Nunc videndum, num. 11. Ac de eodem idem de Cruce signati, cap. Ad liberandam, infra de iudic. Supra scriptæ omnes personæ dicuntur miserabiles secundum Innocentium, cui consentiunt hic Hostien. num. 5. & l. q. Joan. Andr. & Bellam. ambo num. 4. Butr. num. 22. Cardin. num. 3. in 6. quest. Imol. num. 19. Abb. num. 6. vers. Quoad secundam speciem, & Joan. de Anan. num. 5. vers. Quæ autem dicuntur, & Henric. Boich. in c. Ex tenore circa fin. de for. compet. Quibus adde Judæos noviter ad fidem convertos; nam & hi dicuntur miserabiles personæ secundum Innoc. in c. Iudei, il secundo, infra de Iudeis, quem hic sequuntur Card. in 6. quest. in fin. Joan de Anan. num. 5. ad fin. & Felin. num. 8. in fin. vers. Item nota quod Iudea noviter baptizata. Item his adde expositos, ut in cap. ult. 87. dist. secundum Card. in 6. quest. circa finem. Personæ tamen supra numeratæ ponuntur pro modum exempli, quod regulam non restringit; nam & aliz possunt esse miserabiles si in eis qualitas concurrat, quæ moveat ad habendam de ipsis misericordiam, ut per eundem Cardinalem in 12. quest. post princ. An autem Moniales veniant appellacione miserabilium personarum, ita ut frui possint beneficio l. un. c. Quando Imper. vide Covar. pract. qu. cap. 7. num. 3. & de Ecclesia, Civitate, agricolis, scholaribus, & meretricibus consule Menochium d. cas. 66. à num. 25. usque ad numero 33.

Idem de Senibus, cap. 1. 87. dist. de quibus egi latissimè in c. Cum his, infra de convers. coniugat. Idem de omnibus libertis, cap. Liberti, 87. dist. Rursus idem intelligit Innoc. de cæcis, mutilatis membris, leprosis, captivis, debilibus, furiosis, ac diuturno morbo fatigatis, cap. Licet infra de censib. c. Cum percussio, 7. quest. 1. cap. 2. infra de Eccles. edifican. cap. 1. de restitut. spoliat. l. Iudices, c. De Episopal. ambient. & d. l. un. c. Quando Imperat. & inter captivos recententur etiam carcerati, qui inter personas miserabiles numerantur, ut notat Bart. in tract. de car. in fin. Masil. in pract. crimin. §. Nunc videndum, num. 11. Ac de eodem idem de Cruce signati, cap. Ad liberandam, infra de iudic. Supra scriptæ omnes personæ dicuntur miserabiles secundum Innocentium, cui consentiunt hic Hostien. num. 5. & l. q. Joan. Andr. & Bellam. ambo num. 4. Butr. num. 22. Cardin. num. 3. in 6. quest. Imol. num. 19. Abb. num. 6. vers. Quoad secundam speciem, & Joan. de Anan. num. 5. vers. Quæ autem dicuntur, & Henric. Boich. in c. Ex tenore circa fin. de for. compet. Quibus adde Judæos noviter ad fidem convertos; nam & hi dicuntur miserabiles personæ secundum Innoc. in c. Iudei, il secundo, infra de Iudeis, quem hic sequuntur Card. in 6. quest. in fin. Joan de Anan. num. 5. ad fin. & Felin. num. 8. in fin. vers. Item nota quod Iudea noviter baptizata. Item his adde expositos, ut in cap. ult. 87. dist. secundum Card. in 6. quest. circa finem. Personæ tamen supra numeratæ ponuntur pro modum exempli, quod regulam non restringit; nam & aliz possunt esse miserabiles si in eis qualitas concurrat, quæ moveat ad habendam de ipsis misericordiam, ut per eundem Cardinalem in 12. quest. post princ. An autem Moniales veniant appellacione miserabilium personarum, ita ut frui possint beneficio l. un. c. Quando Imper. vide Covar. pract. qu. cap. 7. num. 3. & de Ecclesia, Civitate, agricolis, scholaribus, & meretricibus consule Menochium d. cas. 66. à num. 25. usque ad numero 33.

Idem de Senibus, cap. 1. 87. dist. de quibus egi latissimè in c. Cum his, infra de convers. coniugat. Idem de omnibus libertis, cap. Liberti, 87. dist. Rursus idem intelligit Innoc. de cæcis, mutilatis membris, leprosis, captivis, debilibus, furiosis, ac diuturno morbo fatigatis, cap. Licet infra de censib. c. Cum percussio, 7. quest. 1. cap. 2. infra de Eccles. edifican. cap. 1. de restitut. spoliat. l. Iudices, c. De Episopal. ambient. & d. l. un. c. Quando Imperat. & inter captivos recententur etiam carcerati, qui inter personas miserabiles numerantur, ut notat Bart. in tract. de car. in fin. Masil. in pract. crimin. §. Nunc videndum, num. 11. Ac de eodem idem de Cruce signati, cap. Ad liberandam, infra de iudic. Supra scriptæ omnes personæ dicuntur miserabiles secundum Innocentium, cui consentiunt hic Hostien. num. 5. & l. q. Joan. Andr. & Bellam. ambo num. 4. Butr. num. 22. Cardin. num. 3. in 6. quest. Imol. num. 19. Abb. num. 6. vers. Quoad secundam speciem, & Joan. de Anan. num. 5. vers. Quæ autem dicuntur, & Henric. Boich. in c. Ex tenore circa fin. de for. compet. Quibus adde Judæos noviter ad fidem convertos; nam & hi dicuntur miserabiles personæ secundum Innoc. in c. Iudei, il secundo, infra de Iudeis, quem hic sequuntur Card. in 6. quest. in fin. Joan de Anan. num. 5. ad fin. & Felin. num. 8. in fin. vers. Item nota quod Iudea noviter baptizata. Item his adde expositos, ut in cap. ult. 87. dist. secundum Card. in 6. quest. circa finem. Personæ tamen supra numeratæ ponuntur pro modum exempli, quod regulam non restringit; nam & aliz possunt esse miserabiles si in eis qualitas concurrat, quæ moveat ad habendam de ipsis misericordiam, ut per eundem Cardinalem in 12. quest. post princ. An autem Moniales veniant appellacione miserabilium personarum, ita ut frui possint beneficio l. un. c. Quando Imper. vide Covar. pract. qu. cap. 7. num. 3. & de Ecclesia, Civitate, agricolis, scholaribus, & meretricibus consule Menochium d. cas. 66. à num. 25. usque ad numero 33.

Idem de Senibus, cap. 1. 87. dist. de quibus egi latissimè in c. Cum his, infra de convers. coniugat. Idem de omnibus libertis, cap. Liberti, 87. dist. Rursus idem intelligit Innoc. de cæcis, mutilatis membris, leprosis, captivis, debilibus, furiosis, ac diuturno morbo fatigatis, cap. Licet infra de censib. c. Cum percussio, 7. quest. 1. cap. 2. infra de Eccles. edifican. cap. 1. de restitut. spoliat. l. Iudices, c. De Episopal. ambient. & d. l. un. c. Quando Imperat. & inter captivos recententur etiam carcerati, qui inter personas miserabiles numerantur, ut notat Bart. in tract. de car. in fin. Masil. in pract. crimin. §. Nunc videndum, num. 11. Ac de eodem idem de Cruce signati, cap. Ad liberandam, infra de iudic. Supra scriptæ omnes personæ dicuntur miserabiles secundum Innocentium, cui consentiunt hic Hostien. num. 5. & l. q. Joan. Andr. & Bellam. ambo num. 4. Butr. num. 22. Cardin. num. 3. in 6. quest. Imol. num. 19. Abb. num. 6. vers. Quoad secundam speciem, & Joan. de Anan. num. 5. vers. Quæ autem dicuntur, & Henric. Boich. in c. Ex tenore circa fin. de for. compet. Quibus adde Judæos noviter ad fidem convertos; nam & hi dicuntur miserabiles personæ secundum Innoc. in c. Iudei, il secundo, infra de Iudeis, quem hic sequuntur Card. in 6. quest. in fin. Joan de Anan. num. 5. ad fin. & Felin. num. 8. in fin. vers. Item nota quod Iudea noviter baptizata. Item his adde expositos, ut in cap. ult. 87. dist. secundum Card. in 6. quest. circa finem. Personæ tamen supra numeratæ ponuntur pro modum exempli, quod regulam non restringit; nam & aliz possunt esse miserabiles si in eis qualitas concurrat, quæ moveat ad habendam de ipsis misericordiam, ut per eundem Cardinalem in 12. quest. post princ. An autem Moniales veniant appellacione miserabilium personarum, ita ut frui possint beneficio l. un. c. Quando Imper. vide Covar. pract. qu. cap. 7. num. 3. & de Ecclesia, Civitate, agricolis, scholaribus, & meretricibus consule Menochium d. cas. 66. à num. 25. usque ad numero 33.

Idem de Senibus, cap. 1. 87. dist. de quibus egi latissimè in c. Cum his, infra de convers. coniugat. Idem de omnibus libertis, cap. Liberti, 87. dist. Rursus idem intelligit Innoc. de cæcis, mutilatis membris, leprosis, captivis, debilibus, furiosis, ac diuturno morbo fatigatis, cap. Licet infra de censib. c. Cum percussio, 7. quest. 1. cap. 2. infra de Eccles. edifican. cap. 1. de restitut. spoliat. l. Iudices, c. De Episopal. ambient. & d. l. un. c. Quando Imperat. & inter captivos recententur etiam carcerati, qui inter personas miserabiles numerantur, ut notat Bart. in tract. de car. in fin. Masil. in pract. crimin. §. Nunc videndum, num. 11. Ac de eodem idem de Cruce signati, cap. Ad liberandam, infra de iudic. Supra scriptæ omnes personæ dicuntur miserabiles secundum Innocentium, cui consentiunt hic Hostien. num. 5. & l. q. Joan. Andr. & Bellam. ambo num. 4. Butr. num. 22. Cardin. num. 3. in 6. quest. Imol. num. 19. Abb. num. 6. vers. Quoad secundam speciem, & Joan. de Anan. num. 5. vers. Quæ autem dicuntur, & Henric. Boich. in c. Ex tenore circa fin. de for. compet. Quibus adde Judæos noviter ad fidem convertos; nam & hi dicuntur miserabiles personæ secundum Innoc. in c. Iudei, il secundo, infra de Iudeis, quem hic sequuntur Card. in 6. quest. in fin. Joan de Anan. num. 5. ad fin. & Felin. num. 8. in fin. vers. Item nota quod Iudea noviter baptizata. Item his adde expositos, ut in cap. ult. 87. dist. secundum Card. in 6. quest. circa finem. Personæ tamen supra numeratæ ponuntur pro modum exempli, quod regulam non restringit; nam & aliz possunt esse miserabiles si in eis qualitas concurrat, quæ moveat ad habendam de ipsis misericordiam, ut per eundem Cardinalem in 12. quest. post princ. An autem Moniales veniant appellacione miserabilium personarum, ita ut frui possint beneficio l. un. c. Quando Imper. vide Covar. pract. qu. cap. 7. num. 3. & de Ecclesia, Civitate, agricolis, scholaribus, & meretricibus consule Menochium d. cas. 66. à num. 25. usque ad numero 33.

Idem de Senibus, cap. 1. 87. dist. de quibus egi latissimè in c. Cum his, infra de convers. coniugat. Idem de omnibus libertis, cap. Liberti, 87. dist. Rursus idem intelligit Innoc. de cæcis, mutilatis membris, leprosis, captivis, debilibus, furiosis, ac diuturno morbo fatigatis, cap. Licet infra de censib. c. Cum percussio, 7. quest. 1. cap. 2. infra de Eccles. edifican. cap. 1. de restitut. spoliat. l. Iudices, c. De Episopal. ambient. & d. l. un. c. Quando Imperat. & inter captivos recententur etiam carcerati, qui inter personas miserabiles numerantur, ut notat Bart. in tract. de car. in fin. Masil. in pract. crimin. §. Nunc videndum, num. 11. Ac de eodem idem de Cruce signati, cap. Ad liberandam, infra de iudic. Supra scriptæ omnes personæ dicuntur miserabiles secundum Innocentium, cui consentiunt hic Hostien. num. 5. & l. q. Joan. Andr. & Bellam. ambo num. 4. Butr. num. 22. Cardin. num. 3. in 6. quest. Imol. num. 19. Abb. num. 6. vers. Quoad secundam speciem, & Joan. de Anan. num. 5. vers. Quæ autem dicuntur, & Henric. Boich. in c. Ex tenore circa fin. de for. compet. Quibus adde Judæos noviter ad fidem convertos; nam & hi dicuntur miserabiles personæ secundum Innoc. in c. Iudei, il secundo, infra de Iudeis, quem hic sequuntur Card. in 6. quest. in fin. Joan de Anan. num. 5. ad fin. & Felin. num. 8. in fin. vers. Item nota quod Iudea noviter baptizata. Item his adde expositos, ut in cap. ult. 87. dist. secundum Card. in 6. quest. circa finem. Personæ tamen supra numeratæ ponuntur pro modum exempli, quod regulam non restringit; nam & aliz possunt esse miserabiles si in eis qualitas concurrat, quæ moveat ad habendam de ipsis misericordiam, ut per eundem Cardinalem in 12. quest. post princ. An autem Moniales veniant appellacione miserabilium personarum, ita ut frui possint beneficio l. un. c. Quando Imper. vide Covar. pract. qu. cap. 7. num. 3. & de Ecclesia, Civitate, agricolis, scholaribus, & meretricibus consule Menochium d. cas. 66. à num. 25. usque ad numero 33.

Idem de Senibus, cap. 1. 87. dist. de quibus egi latissimè in c. Cum his, infra de convers. coniugat. Idem de omnibus libertis, cap. Liberti, 87. dist. Rursus idem intelligit Innoc. de cæcis, mutilatis membris, leprosis, captivis, debilibus, furiosis, ac diuturno morbo fatigatis, cap. Licet infra de censib. c. Cum percussio, 7. quest. 1. cap. 2. infra de Eccles. edifican. cap. 1. de restitut. spoliat. l. Iudices, c. De Episopal. ambient. & d. l. un. c. Quando Imperat. & inter captivos recententur etiam carcerati, qui inter personas miserabiles numerantur, ut notat Bart. in tract. de car. in fin. Masil. in pract. crimin. §. Nunc videndum, num. 11. Ac de eodem idem de Cruce signati, cap. Ad liberandam, infra de iudic. Supra scriptæ omnes personæ dicuntur miserabiles secundum Innocentium, cui consentiunt hic Hostien. num. 5. & l. q. Joan. Andr. & Bellam. ambo num. 4. Butr. num. 22. Cardin. num. 3. in 6. quest. Imol. num. 19. Abb. num. 6. vers. Quoad secundam speciem, & Joan. de Anan. num. 5. vers. Quæ autem dicuntur, & Henric. Boich. in c. Ex tenore circa fin. de for. compet. Quibus adde Judæos noviter ad fidem convertos; nam & hi dicuntur miserabiles personæ secundum Innoc. in c. Iudei, il secundo, infra de Iudeis, quem hic sequuntur Card. in 6. quest. in fin. Joan de Anan. num. 5. ad fin. & Felin. num. 8. in fin. vers. Item nota quod Iudea noviter baptizata. Item his adde expositos, ut in cap. ult. 87. dist. secundum Card. in 6. quest. circa finem. Personæ tamen supra numeratæ ponuntur pro modum exempli, quod regulam non restringit; nam & aliz possunt esse miserabiles si in eis qualitas concurrat, quæ moveat ad habendam de ipsis misericordiam, ut per eundem Cardinalem in 12. quest. post princ. An autem Moniales veniant appellacione miserabilium personarum, ita ut frui possint beneficio l. un. c. Quando Imper. vide Covar. pract. qu. cap. 7. num. 3. & de Ecclesia, Civitate, agricolis, scholaribus, & meretricibus consule Menochium d. cas. 66. à num. 25. usque ad numero 33.

Idem de Senibus, cap. 1. 87. dist. de quibus egi latissimè in c. Cum his, infra de convers. coniugat. Idem de omnibus libertis, cap. Liberti, 87. dist. Rursus idem intelligit Innoc. de cæcis, mutilatis membris, leprosis, captivis, debilibus, furiosis, ac diuturno morbo fatigatis, cap. Licet infra de censib. c. Cum percussio, 7. quest. 1. cap. 2. infra de Eccles. edifican. cap. 1. de restitut. spoliat. l. Iudices, c. De Episopal. ambient. & d. l. un. c. Quando Imperat. & inter captivos recententur etiam carcerati, qui inter personas miserabiles numerantur, ut notat Bart. in tract. de car. in fin. Masil. in pract. crimin. §. Nunc videndum, num. 11. Ac de eodem idem de Cruce signati, cap. Ad liberandam, infra de iudic. Supra scriptæ omnes personæ dicuntur miserabiles secundum Innocentium, cui consentiunt hic Hostien. num. 5. & l. q. Joan. Andr. & Bellam. ambo num. 4. Butr. num. 22. Cardin. num. 3. in 6. quest. Imol. num. 19. Abb. num. 6. vers. Quoad secundam speciem, & Joan. de Anan. num. 5. vers. Quæ autem dicuntur, & Henric. Boich. in c. Ex tenore circa fin. de for. compet. Quibus adde Judæos noviter ad fidem convertos; nam & hi dicuntur miserabiles personæ secundum Innoc. in c. Iudei, il secundo, infra de Iudeis, quem hic sequuntur Card. in 6. quest. in fin. Joan de Anan. num. 5. ad fin. & Felin. num. 8. in fin. vers. Item nota quod Iudea noviter baptizata. Item his adde expositos, ut in cap. ult. 87. dist. secundum Card. in 6. quest. circa finem. Personæ tamen supra numeratæ ponuntur pro modum exempli, quod regulam non restringit; nam & aliz possunt esse miserabiles si in eis qualitas concurrat, quæ moveat ad habendam de ipsis misericordiam, ut per eundem Cardinalem in 12. quest. post princ. An autem Moniales veniant appellacione miserabilium personarum, ita ut frui possint beneficio l. un. c. Quando Imper. vide Covar. pract. qu. cap. 7. num. 3. & de Ecclesia, Civitate, agricolis, scholaribus, & meretricibus consule Menochium d. cas. 66. à num. 25. usque ad numero 33.

Idem de Senibus, cap. 1. 87. dist. de quibus egi latissimè in c. Cum his, infra de convers. coniugat. Idem de omnibus libertis, cap. Liberti, 87. dist. Rursus idem intelligit Innoc. de cæcis, mutilatis membris, leprosis, captivis, debilibus, furiosis, ac diuturno morbo fatigatis, cap. Licet infra de censib. c. Cum percussio, 7. quest. 1. cap. 2. infra de Eccles. edifican. cap. 1. de restitut. spoliat. l. Iudices, c. De Episopal. ambient. & d. l. un. c. Quando Imperat. & inter captivos recententur etiam carcerati, qui inter personas miserabiles numerantur, ut notat Bart. in tract. de car. in fin. Masil. in pract. crimin. §. Nunc videndum, num. 11. Ac de eodem idem de Cruce signati, cap. Ad liberandam, infra de iudic. Supra scriptæ omnes personæ dicuntur miserabiles secundum Innocentium, cui consentiunt hic Hostien. num. 5. & l. q. Joan. Andr. & Bellam. ambo num. 4. Butr. num. 22. Cardin. num. 3. in 6. quest. Imol. num. 19. Abb. num. 6. vers. Quoad secundam speciem, & Joan. de Anan. num. 5. vers. Quæ autem dicuntur, & Henric. Boich. in c. Ex tenore circa fin. de for. compet. Quibus adde Judæos noviter ad fidem convertos; nam & hi dicuntur miserabiles personæ secundum Innoc. in c. Iudei, il secundo, infra de Iudeis, quem hic sequuntur Card. in 6. quest. in fin. Joan de Anan. num. 5. ad fin. & Felin. num. 8. in fin. vers. Item nota quod Iudea noviter baptizata. Item his adde expositos, ut in cap. ult. 87. dist. secundum Card. in 6. quest. circa finem. Personæ tamen supra numeratæ ponuntur pro modum exempli, quod regulam non restringit; nam & aliz possunt esse miserabiles si in eis qualitas concurrat, quæ moveat ad habendam de ipsis misericordiam, ut per eundem Cardinalem in 12. quest. post princ. An autem Moniales veniant appellacione miserabilium personarum, ita ut frui possint beneficio l. un. c. Quando Imper. vide Covar. pract. qu. cap. 7. num. 3. & de Ecclesia, Civitate, agricolis, scholaribus, & meretricibus consule Menochium d. cas. 66. à num. 25. usque ad numero 33.

Idem de Senibus, cap. 1. 87. dist. de quibus egi latissimè in c. Cum his, infra de convers. coniugat. Idem de omnibus libertis, cap. Liberti, 87. dist. Rursus idem intelligit Innoc. de cæcis, mutilatis membris, leprosis, captivis, debilibus, furiosis, ac diuturno morbo fatigatis, cap. Licet infra de censib. c. Cum percussio, 7. quest. 1. cap. 2. infra de Eccles. edifican. cap. 1. de restitut. spoliat. l. Iudices, c. De Episopal. ambient. & d. l. un. c. Quando Imperat. & inter captivos recententur etiam carcerati, qui inter personas miserabiles numerantur, ut notat Bart. in tract. de car. in fin. Masil. in pract. crimin. §. Nunc videndum, num. 11. Ac de eodem idem de Cruce signati, cap. Ad liberandam, infra de iudic. Supra scriptæ omnes personæ dicuntur miserabiles secundum Innocentium, cui consentiunt hic Hostien. num. 5. & l. q. Joan. Andr. & Bellam. ambo num. 4. Butr. num. 22. Cardin. num. 3. in 6. quest. Imol. num. 19. Abb. num. 6. vers. Quoad secundam speciem, & Joan. de Anan. num. 5. vers. Quæ autem dicuntur, & Henric. Boich. in c. Ex tenore circa fin. de for. compet. Quibus adde Judæos noviter ad fidem convertos; nam & hi dicuntur miserabiles personæ secundum Innoc. in c. Iudei, il secundo, infra de Iudeis, quem hic sequuntur Card. in 6. quest. in fin. Joan de Anan. num. 5. ad fin. & Felin. num. 8. in fin. vers. Item nota quod Iudea noviter baptizata. Item his adde expositos, ut in cap. ult. 87. dist. secundum Card. in 6. quest. circa finem. Personæ tamen supra numeratæ ponuntur pro modum exempli, quod regulam non restringit; nam & aliz possunt esse miserabiles si in eis qualitas concurrat, quæ moveat ad habendam de ipsis misericordiam, ut per eundem Cardinalem in 12. quest. post princ. An autem Moniales veniant appellacione miserabilium personarum, ita ut frui possint beneficio l. un. c. Quando Imper. vide Covar. pract. qu. cap. 7. num. 3. & de Ecclesia, Civitate, agricolis, scholaribus, & meretricibus consule Menochium d. cas. 66. à num. 25. usque ad numero 33.

Idem de Senibus, cap. 1. 87. dist. de quibus egi latissimè in c. Cum his, infra de convers. coniugat. Idem de omnibus libertis, cap. Liberti, 87. dist. Rursus idem intelligit Innoc. de cæcis, mutilatis membris, leprosis, captivis, debilibus, furiosis, ac diuturno morbo fatigatis, cap. Licet infra de censib. c. Cum percussio, 7. quest. 1. cap. 2. infra de Eccles. edifican. cap. 1. de restitut. spoliat. l. Iudices, c. De Episopal. ambient. & d. l. un. c. Quando Imperat. & inter captivos recententur etiam carcerati, qui inter personas miserabiles numerantur, ut notat Bart. in tract. de car. in fin. Masil. in pract. crimin. §. Nunc videndum, num. 11. Ac de eodem idem de Cruce signati, cap. Ad liberandam, infra de iudic. Supra scriptæ omnes personæ dicuntur miserabiles secundum Innocentium, cui consentiunt hic Hostien. num. 5. & l. q. Joan. Andr. & Bellam. ambo num. 4. Butr. num. 22. Cardin. num. 3. in 6. quest. Imol. num. 19. Abb. num. 6. vers. Quoad secundam speciem, & Joan. de Anan. num. 5. vers. Quæ autem dicuntur, & Henric. Boich. in c. Ex tenore circa fin. de for. compet. Quibus adde Judæos noviter ad fidem convertos; nam & hi dicuntur miserabiles personæ secundum Innoc. in c. Iudei, il secundo, infra de Iudeis, quem hic sequuntur Card. in 6. quest. in fin. Joan de Anan. num. 5. ad fin. & Felin. num. 8. in fin. vers. Item nota quod Iudea noviter baptizata. Item his adde expositos, ut in cap. ult. 87. dist. secundum Card. in 6. quest. circa finem. Personæ tamen supra numeratæ ponuntur pro modum exempli, quod regulam non restringit; nam & aliz possunt esse miserabiles si in eis qualitas concurrat, quæ moveat ad habendam de ipsis misericordiam, ut per eundem Cardinalem in 12. quest. post princ. An autem Moniales veniant appellacione miserabilium personarum, ita ut frui possint beneficio l. un. c. Quando Imper. vide Covar. pract. qu. cap. 7. num. 3. & de Ecclesia, Civitate, agricolis, scholaribus, & meretricibus consule Menochium d. cas. 66. à num. 25. usque ad numero 33.

Idem de Senibus, cap. 1. 87. dist. de quibus egi latissimè in c. Cum his, infra de convers. coniugat. Idem de omnibus libertis, cap. Liberti, 87. dist. Rursus idem intelligit Innoc. de cæcis, mutilatis membris, leprosis, captivis, debilibus, furiosis, ac diuturno morbo fatigatis, cap. Licet infra de censib. c. Cum percussio, 7. quest. 1. cap. 2. infra de Eccles. edifican. cap. 1. de restitut. spoliat. l. Iudices, c. De Episopal. ambient. & d. l. un. c. Quando Imperat. & inter captivos recententur etiam carcerati, qui inter personas miserabiles numerantur, ut notat Bart. in tract. de car. in fin. Masil. in pract. crimin. §. Nunc videndum, num. 11. Ac de eodem idem de Cruce signati, cap. Ad liberandam, infra de iudic. Supra scriptæ omnes personæ dicuntur miserabiles secundum Innocentium, cui consentiunt hic Hostien. num. 5. & l. q. Joan. Andr. & Bellam. ambo num. 4. Butr. num. 22. Cardin. num. 3. in 6. quest. Imol. num. 19. Abb. num. 6. vers. Quoad secundam speciem, & Joan. de Anan. num. 5. vers. Quæ autem dicuntur, & Henric. Boich. in c. Ex tenore circa fin. de for. compet. Quibus adde Judæos noviter ad fidem convertos; nam & hi dicuntur miserabiles personæ secundum Innoc. in c. Iudei, il secundo, infra de Iudeis, quem hic sequuntur Card. in 6. quest. in fin. Joan de Anan. num. 5. ad fin. & Felin. num. 8. in fin. vers. Item nota quod Iudea noviter baptizata. Item his adde expositos, ut in cap. ult. 87. dist. secundum Card. in 6. quest. circa finem. Personæ tamen supra numerat

biles. Et in specie de vidua, pupillo, & orphano hoc firmat Innoc. hic: nam num. 1. eos communitur inter personas miserabiles, & vers. Pupillorum autem, sic ait: (Pupillorum autem, & orphanorum causas audiet Ecclesia non negligente iudice seculari eis facere iustitiam, etiam si sint divites, sicut de viduis diximus: & contentit Cardinal num. 2. in 1. opposit. ubi dicit viduam quoniam viduam, tamen videri miserabilem respectu iudicij; quia non potest administrare proprias causas, sed per alium cogitur esse in iudicio, ne habet specialem defensorem, scilicet maritum. Idem voluit Innoc. in cap. Ex parte, num. 1. in fin. de for. compet. ubi ait, defensionem viduarum ex specialigratia, & in odium spoliatorum esse Ecclesie reservatam etiam si viduæ sint divites. Et eodem modo privilegium d. l. Vnica, C. Quand. Imperat. inter pupill. & vid. concessum miserabilibus personis competere viduis, pupillis, orphanis, & consimilibus, etiam si divitiis affluant, firmant Azo ubi supra. Alber. in d. leg. un. col. 2. vers. sed nunquam si tales, & in tract. stat. quest. 112. incipien. Quid ergo si predicta, part. 1. l. l. in constitutione statimus, Afflicti. decis. 257. Neviaz. in Sylva nupt. fol. 25. col. 3. Rolan. à Valle conf. 76. pluribus ex causis, num. 44. lib. 1. plenè Natta conf. 590. circa presentem num. 8. Covarr. practica. quest. cap. 6. num. 2. Thelaur. decis. 177. num. 7. Vincent. de Franch. decis. 100. num. 19. Viu. decis. 459. num. 12. & decis. 521. à num. 7. Menoch. de arbitrar. in addit. ad librum secundum casu 66. num. 9. & 18. Et hanc sententiam uti magis communem, & iuri, æquitatiq; consentaneam quotidie amplectitur, & servat Signatura, ut novissimè testatur Marches. de commiss. part. 2. in tit. de commiss. advocat. casus, §. 2. num. 31. Quam etiam probavit Rota in Romana Catalis Trifida 15. Februarij 1593. coram Littà inter impressas apud eundem Marches. dicta part. 2. pag. 369. & servatur etiam in Senatu Pedemontano, in Concilio Neapolitano, in Senatu Patavino, in Senatu Cathaloniz, & in Regia audientia Barensi, ut novissimè refert Novar. in 11. ad. de elect. & varitat. fori, quest. 30. ubi latè.

Pro qua allegatur primò hæc Decretalis: nam litteræ delegationis, quas hæc vidua nobilis, & dives impetravit sub illa expressione pauperatis, non fuerunt ipso iure nullæ ab initio, ut supponitur in primo argumento contrario, sed manserunt in suspenso, earumque validitas pendebat ex negligentia iudicis secularis, quassuspensione manente iudices delegati bene poterunt pronunciare se incompetentes. Ergo hæc vidua, quamvis locuples, erat persona miserabilis, & de foro Ecclesie; alioquin litteræ ab initio non mansissent in suspenso, sed fuissent nullæ ipso iure, cum pro laico non miserabili Pontifex non referbat, nec illi det iudices. Unde Butr. hic num. 3. Nota, inquit, quod Delegatio causæ inter laicos ad petitionem miserabilis personæ non pauperis non est nulla, sed pendet validitas ex negligentia Ordinarii. Idem tenet Imol. num. 12. & Abb. num. 6. & idem Abbas in c. Licet ex suspenso, num. 7. vers. Si vero alias miserabiles, infra de for. compet. & est communis opinio, ut bis testatur Butr. hic num. 18. vers. Communis opinio.

44 Secundò pro hac parte allegatur cap. Ex parte, de foro compet. ubi vidua dives, imò & Regina ratione spoliij, de quo conqueritur, est principaliter de foro Ecclesie, & coram ecclesiastico iudice experitur, ut ibi etiam notat Innocent. num. 1. in fin. & communiter scribentes, & consequenter est miserabilis persona, quia laicus non miserabilis etiam in causa spoliij non est directè, & principaliter de foro Ecclesie, ut plenè dicam infra num. 72. & 84.

45 Tertio pro hac opinione inducitur textus in d. leg. un. C. Quand. Imper. inter pupill. & vid. nam dicitur ibi: (Si pupilli, vel viduæ, alique fortunæ injuria miserabiles iudicium nostræ Serenitatis oraverint, cogantur adversarij examini nostro sui copiam facere.) Ponderandum est namque Imperatorem ibi appellare pupillos, & viduas miserabiles; quia pupillus amisit patrem, seu patria potestate exivit intra quartumdecimum annum, & vidua amisit virum: & hæc est fortunæ injuria, quia ex hoc consequitur, ut neuter ibi possit in propriis causis opem ferre; pupillus propter ætatem, vidua propter sexus imbecillitatem: hoc enim est miseratio dignum, uxores, & filios maritorum, & parentum subsidio orbatos coaspicere. Quod procedit etiam si non subsit timor oppressionis, ut probatur in d. l. un. ibi, presertim cum alicuius potentiam perhorrescant: nam implicativa illa, presertim, ostendit idem esse in casu contrario, ut etiam ibi divites sint, & nullius potentiam formident; tamen ratione pupillaritatis ætatis, & viduitatis possint adversarios suos ad Curiam trahere: & illi illud text. inducit Natta d. conf. 590. num. 1.

46 Quarto, divina Scriptura, Canones, & Leges de pupillis, & viduis loquuntur generaliter, & indistinctè, nec considerant nisi viduitatem ipsam, & pupillarem ætatem. Ergo non est constituenda differentia inter pauperes sint, an divites, c. Si Romanorum, 19. dist. 11. Quod luadetur exemplo alimentorum, quæ sunt privilegiata, etiam si relinquantur diviti; quia attenditur quid sint ipsa alimenta, non cui relinquantur, ut est textus in leg. Cum hi, §. Nihil, ff. De transact. Similiter dicitur cautela pia, ut leg. Cum hi, §. Si mulier, ff. de condit. indeb. & tamen non fit differentia an detur pauperi, vel diviti, ut per Nattam ubi supra num. 5. & 6. & in addit. ad Alex. conf. 121. in ver. Decidit, lib. 1. sic legitur in proposito non pauperas, vel divites, sed conditio ipsa pupillaritatis ætatis, & viduitatis inspicitur, quia tales solent communiter opprimi, c. Regum, 23. quest. 5. & cap. 1. & 2. 27. dist. Quinimo magis commiserandum est viduis, & pupillis cum divites sunt, quia tunc majores patiuntur insidias, ut considerat Menoch. de arbitrar. in addit. ad lib. 2. cas. 66. num. 8.

48 Quintò, pro hac parte allegatur Concilium Tridentinum in cap. 1. in princ. sess. 23. ubi dicitur præcepto Divino mandatum esse omnibus, quibus animarum cura commissa est, pauperum, aliarumque miserabilium personarum curam paternam gerere. Ergo quoad protectionem, & defensionem Ecclesie miserabiles personæ censentur etiam non pauperes; & pari passu ambulant cum pauperibus: nam illa dictio, aliarum, importat diversitatem in substantia; & identitatem in qualitate, l. Quendam relegatus, ff. De reb. dub.

dub. & notat Bald. in l. Falsa dotem, in 1. opposicione, C. de collat. Cardinal. in Clem. Vi bi, in 2. quest. de etat. & qualitat. & conf. 126. Vaccarini, num. 8.

50 Sextò ad idem allegatur textus in cap. Licet, infra de censibus, ubi patet cæcum esse personam miserabilem, ponderando litteram ibi, inhumanum est nimis, nec non ibi, miserari, & tenent ibi glossa, Holt. & Doctores frequentiori calculo, & tamen ille cæcus non erat pauper, ut ibi latissimè probavi in 1. qui à num. 9. usque ad num. 15. Et confirmatur respectu cæci ex formulis loquendi, quibus utuntur jura divina, & humana dum calamitatem cæcitatæ exaggerant, alibi enim cæcitas dicitur oppressio, ut in l. 1. C. Qui morbo se excusat, lib. 10. & totius corporis humani debilitas in d. l. 1. & ibi Lucas de Penna, num. 4. Alibi gravamen, & miseria, ut in d. c. Licet, de censibus alibi flagellum, ut in principio Epistolæ B. Gregorij, ex qua desumptus est textus in c. 1. infra de rescript. spoliar. Tentatio & plaga Tobie, c. 2. Quæ etiam agebat, c. 5. Quale gaudium erit mihi, qui in tenebris seles, & lumen celum non video: nam ut dicitur Eccles. 11. dulce lumen, & delectabile oculis videre solem. Alibi etiam tenebræ, & umbra mortis, ut in cantico Zachariæ. Sumitur enim similitudo illa à cæcitate oculorum, ut sicut in tenebris sedent, & umbra mortis corporalis, qui cæci sunt corpore; ita sedent in tenebris, & umbra mortis spiritualis qui cæci sunt mente, ut c. penult. 49. dist. nam, ut inquit Divus Thomas in 2. 2. quest. 15. art. 1. [Sicut cæcitas corporalis est privatio ejus quod est principium corporalis visionis; ita etiam cæcitas mentis est privatio ejus, quod est principium mentalis, sive intellectualis visionis.]

51 Septimò idem luadetur ratione naturali: nam ille dicitur miserabilior, cui propter majorem fortunæ injuriam natura magis movetur ad miserandum, ut in dict. l. un. §. Quod si pupillis, Quand. Imper. inter pupill. & vid. major autem fortunæ injuria, & miseria est, quam natura vehementius refugit: naturaliter enim, & ex necessitate quilibet homo appetit felicitatem, & abhorret miseriam, arg. cap. si evangelica, vers. Nec quisquam ei prodest, 55. dist. & docet sanctus Thomas in 1. part. quest. 94. art. 1. & sepe alibi.

52 Hoc polito: si quilibet magnus dives interrogaretur, an malit esse cæcus an pauper, si esset necessitas alterum eligendi, utique responderet se malit pauperem esse, quam cæcum, & ita sine trepidatione responderunt multi, quos curiosè hac de re sum percontatus. Quemadmodum etiam plures requisiti an iuventutem, & paupertatem suam permutarent cum decrepitate, & opibus alicuius magni divitis; ex tempore dederunt responsum, se proculdubio malit juvenes, & pauperes esse, quam Papam senio consecutum. Si igitur cæcitate, & senium magis refugit natura, quam paupertatem, utique miserabiliores sunt cæci, & decrepiti quam pauperes. At extremum inter miserabiles personarum communitur pupillos, viduas, orphanos, & consimiles: ac præter hos etiam pauperes, ut in c. Defensionis, 87. dist. & in præalleg. decr. Concilii Tridentini, cap. 1. in princ. sess. 23. ibi Pauperum, aliarumque miserabilium perso-

narum. Quod etiam facit Aristot. 2. Rhetor. in tit. de misericord. l. 1. ubi [Mortes, verbera, corporum vexationes, senectus, morbi, & cibi penuria.] Ergo necesse est dari personas miserabiles, quæ pauperes non sint; alioquin sola paupertas efficeret quem miserabilem; & nulla esset differentia inter pupillos, & adultos, inter viduas, & conjugatas, inter decrepitos, & juvenes; quandoquidem omnes indistinctè essent miserabiles si inopia laborarent, & nullus indistinctè miserabilis esset si opibus abundaret, & tam solemnibus legum, & canonum distinctio unico verbo destrueretur contra text. in c. Ecclesia vestra, il secundo de elect. Conclude veritatem. Cæcus, vidua, pupillus, orphanus, & alij, de quibus in precedenti quaestione sunt miserabiles personæ, seu pauperes sint, seu divites. Differunt tamen respectu effectus; quia si pauperes sint, principaliter, & directè sunt de foro Ecclesie tam quoad habitum, quam quoad actum. Si vero sint divites, sunt de foro Ecclesie secundario, & habitur tantum, non actū, nisi in casibus, ut in quaestione seq. fusius explicabitur.

Non obstat hoc cap. immo probat oppositum, quia litteræ delegationis non fuerunt nullæ ab initio, prout fuissent si hæc vidua dives non esset persona miserabilis, ut fusius dictum est supra in primo fundamento pro hac sententia, num. 43.

Non obstat fundamentum Alexandri, quod Imperator habuerit viduam, & pupillum pro persona miserabili in rubr. C. Quand. Imper. ponderando dictionem alternativam, vel. Quoniam respondetur, alternativam illam non fuisse adjectam simpliciter, sed cum illa dictione, alij, quam omisit Alex. & ponitur inter diversa in substantia, & similia in qualitate, ut dixi supra num. 49. & advertit Nata d. conf. 590. in 12.

54 Non obstat quod miserabiles sint qui res proprias administrare non possunt, juxta textum in c. de postulat. & hoc intelligi debet quoad sumptus secundum Cardinal. Quoniam respondetur hoc posse admitti in terminis dict. c. 1. quia in patrocinando pro miserabilibus personis magis spectatur paupertas, & oppressio, quam miserabilitas, ut ibi notant Holt. num. 13. in fin. & Joan. Andr. num. 8. & propterea comprehenduntur ibi miserabiles etiam divites si non reperiant advocatos, secundum Abb. ibidem num. 2. & eod. modo responderetur ad decisionem Afflicti, de qua supra, num. 38. nam Constitutio Regni loquitur de Advocato, qui, non tenetur pro miserabilibus personis patrocinari nisi quando sunt pauperes. Sed hujusmodi dictiones extendi non debent generaliter ad alios casus, in quibus magis personæ miserabiles, quam inopia consideratur; & propterea idemmet Card. hic in 12. quest. concludit esse personas miserabiles, quæ proprias causas administrare non possunt, sive propter ætatem, ut pupillus, sive propter sexum, ut vidua; & equiparantur enim orphano; sive propter inopiam, sive propter similem causam, quæ moveat ad habendam de ipsis misericordiam.

56 Denum non obstat illatio, Vidua dives: ergo non miserabilis, quia pecunie obediunt omnia, quoniam hæc illatio procederet si ratio miserabilis

bilitatis constitueretur in sola paupertate. At non est ita, quia constituitur in injuria fortunæ, quam divitiarum copia propulsare non potest. Neque enim pecunia cæcis lumen, orphanis parentes, aut juvenum senibus unquam restituit, ut palam est: & autoritas Host. & Specul. afferentium tales non esse miserabiles si sint divites, intelligi debet quoad effectum, ut sint principaliter de foro Ecclesiæ, non autem quoad protectionem, & defensionem, ut in quaestione sequenti clarius apparebit.

58 Tertio QUÆRO, An, & quando miserabiles personæ sint de foro Ecclesiæ.

Pro clariori solutione duo casus sunt distinguendi. Primus est, quando personæ miserabiles sunt pauperes. Secundus quando sunt divites.

59 In primo casu glos. l. hic, & Hostien. num. 3. vers. *Esti pauper esset*, tenent viduas, pupillos, & orphanos etiam pauperes principaliter non esse de foro Ecclesiæ, sed sub iudicio Regis, vel sui Ordinarii, c. Regum, 23. quæst. 5. & c. *Ab Imperatoribus*, quæst. 3. Ideoque sequi debere forum rei iuxta regulam, c. *Cum sit generale*, infra de foro compet.

60 Sed communis opinio est in contrarium, videlicet causas viduarum, & miserabilium personarum si sint pauperes, principaliter, & immediate ad Ecclesiam pertinere. Quod tenet in specie Innoc. num. 1. dicens: sed si vidua essent pauperes, sicut cæteri pauperes, etiam non negligentibus dominis, vel iudicibus suis, non tantum de oppressione eorum, sed etiam de aliis iuribus possent conquiri Ecclesiæ, c. *Si quis de potentibus*, 24. quæst. 3. c. *Super quibusdam, de verb. signif.* & sequuntur totidem verbis idem Host. num. 5. vers. *Quid ergo si pauperes*, Joan. Andr. num. 4. Collectat. num. 1. Bellam. ord. num. vers. *Sed quid si sunt pauperes*. Butr. num. 18. vers. *Secundus casus*. Cardinal. in 7. quæst. Imol. in 2. notab. & num. 16. Abbas in 1. not. & num. 6. & idem Abbas in c. *Licet ex suscepto*, num. 7. infra de foro compet. & in cap. 1. §. 1. in 1. notab. ne Cler. vel Monach. Bart. in extravag. *Ad reprimendum*, in ver. *Denunciationem*, num. 9. Paul. de Castro, conf. 350. *Queritur an laicus, vers. Quartus casus*, lib. 1. Natta conf. 590. *Circa presentem*, num. 8.

62 Probatur hæc opinio à contrario sensu in hac Decretali; nam hic litteræ delegationis ideo initio fuerunt in suspensio quousque appareret an iudex Ordinarius recusaret, aut negligere iustitiam administrare, necne, quia ista vidua erat dives, & falsò expressit se pauperem esse. Ergo si verè fuisset pauper, litteræ ipso jure fuissent validæ ab initio, & sic vidua potuisset trahere adversarios eorum Delegatis Apostolicis, secundum communem opinionem; de qua testatur hic Anton. de Butr. num. 18. vers. *Communis opinio*.

63 Adverte tamen, quia etiam personæ miserabiles, habito respectu ad ea quæ possident, sint pauperes; tamen si magnas hereditates, vel castella petant, non poterunt directè, & principaliter agere coram iudice Ecclesiastico; quia cessat causa, ob quam toleratum est, ut Ecclesiasticus cognoscat non deficiente seculari, quia scilicet de modica re agitur, ita expressè Innoc. hic, num. 4. id est cum petunt exigua, subest ratio

miserabilitatis, non sic cum petunt magna, secundum Cardin. in 2. quæst. 4. & hoc modo ad concordiam reduci possunt opiniones Innocentij, & Host. qui tamen in hac materia remittit ad ea, quæ notantur in c. *Cum sit generale, de foro*.

64 compet. In secundo casu id est cum miserabiles personæ sint divites, firmandæ sunt duæ conclusiones. Prima conclusio est: Causæ viduarum, pupillorum, & aliarum miserabilium personarum, quæ pauperes non sunt, principaliter ad Ecclesiam non pertinent. Ideoque si tales conveniantur sub iudice seculari, vel ordinario, tenentur coram ipso respondere, nec unquam possunt excipere quod sint de foro Ecclesiæ. Hæc conclusio est glos. primæ hic, Innoc. num. 2. Collect. num. 1. Butr. num. 17. in fin. Imol. & Abb. locis cit. Card. num. 3. in 2. quæst. Natta dicit. conf. 590. num. 8. & probatur secundum omnes in c. *Extensore, de foro compet.* & in hac Decretali inducendo cum ut dixi supra in 1. notab. & num. 43. & 63.

65 Fallit hæc conclusio quoad protectionem, & 66 defensionem, cap. 1. & 2. 87. dist. Unde si miserabiles personæ ut cunque divites à quoquam opprimantur, vel bonis suis per violentiam spoliantur, possunt principaliter conquiri Ecclesiæ, etiam aliis iudicibus Ordinariis prætermisissis, textus est in c. *Super quibusdam*, in fin. infra de ver. signif. & in c. *Ex parte*, & ibi Innoc. num. 1. & communiter Doctores de foro compet. Ubi vidua dives, immo & Regina in causa spolij, de quo conquiritur, est principaliter de foro Ecclesiæ. Et tenet idem Innoc. hic, num. 1. vers. *Inno de exspoliatio*, cum quo Cardin. quæst. 5. Imol. num. 19. Abb. num. 6. & alij transeunt Henric. Boich. in c. *Extensore in primo de foro compet.* Abb. in c. *Ceterum*, num. 16. de iudic. Natta d. conf. 590. num. 8. & innuit glos. l. hic, dum dicit, textum in d. c. *Ex parte*, loqui in possessorio, (scilicet recuperandæ) in quo casu miserabiles personæ possunt implorare iudicium Ecclesiæ. Ad idem textum in cap. 1. infra de restitu. spoliat. ubi cæcus, cui bona per violentiam fuerant occupata, conquelesit, & obtinuit iudices; licet non fuerit redintegratus, quia renunciaverat possessorio, ut ibi omnes notant, & loquitur ille textus de cæco non paupere, ut fuscè probavi in c. *Licet in prima questione infra de censibus*.

67 Secunda conclusio est; causæ viduarum, pupillorum, & aliarum miserabilium personarum quæ non sunt pauperes pertinent ad Ecclesiam secundariò. Hæc conclusio similiter est glos. l. Innoc. & aliorum, de quibus in prima conclusione; & probatur hic à contrario, ut dixi supra in 1. notab. & in c. *Administratores*, 23. q. 5.

68 Hinc inferitur primò, ut si proprius iudex non faciat miserabilibus personis iustitiæ complementum, iudex Ecclesiasticus facere debeat, c. *Extensore de foro compet.* & arg. cap. 1. & 2. 87. dist. & c. *Episcopus*, 88. dist. & hic tenet gl. l. & Innoc. num. 1. in princ. & vers. *Pupillarum*, & orphanorum causas, sicut & viduarum audiet Ecclesia, negligente iudice seculari eis facere iustitiam, etiam si divites sint, & sequuntur Imol. in 1. notab. Abb. in 2. notab. & alij communiter. Quod regulare est etiam de iure civili, nam in defectum iudicis, si ve qua non habetur, si ve qua recuratur, si ve qua iustitiam facere negligit,

git, si ve quia notoriè subditum lædit, nedum Papæ, sed etiam Episcopi eod. iudicare, & in molius reformare, ut in Auth. *Ut differ. iudic. respon. 1. & §. 1. & §. Si tamen contigerit*, & §. *In Civitatibus*, coll. 9. Sed & vacante Imperio Papam in casibus vicis Imperatoris gerit, ut c. *Licet, de foro compet.* secundum Host. num. 9. in fin. & num. 10. & Joan. Andr. num. 6. & 7. Ad hoc autem ut iudex Ecclesiasticus in causis miserabilium personarum non pauperum procedere valeat, requiritur ut proprius iudex expressè dicat se iustitiam eis non redditurum, vel aliis hoc sit notorium, alioquin si suus iudex inciperet eis iustitiam administrare, non esset iudicis Ecclesiastici dicere, dà brevioris terminis, vel sententiam pro eis, arg. c. *Statimus*, infra eodem lib. 6. art. formaliter inquit Innoc. hic numero 1. vers. *Esti suus iudex*, Host. num. 5. Jo. Andr. num. 3. Vel dic, proprii iudicis negligentiam probari secundum Bald. num. 7. quando requisitus non exhibet iustitiam cum debeat, & possit, eo quod sibi liqueat de causa, vel litigator vult litigare, & ipse non vult audire, vel non respondet ad interrogata, ut in cap. 1. de mil. vassal. qui contum. est. col. 10. & in l. *Si pro me*, §. *fin. ff. de arbit.* Quod si iudex laicus sit suspectus de malitia, poterit ei præfixi terminus ab Ecclesiastico, infra quem causam cognoscat, & terminet, vel saltem incipiat procedere, arg. c. *Causam*, & c. *Lator*, infra qui sit legitimi, & c. *Irrefragabilis*, §. *Excessus*, de offic. Ordinarij, secundum opinionem, quam ultimo loco recitat Innoc. loc. cit. & expressè approbat Host. num. 5. vers. *Quid si sit suspectus*, Joan. Andr. num. 3. & Cardin. in 4. quæst.

72 Sed objicit. Quid est speciale in miserabilibus personis, cum etiam omnibus Ecclesia debeat iustitiam administrare, si iudices seculares sint negligentes, cap. *Licet*, infra, de foro compet. & in Auth. *Ut differ. iudic. §. Si tamen contigerit*, col. 9. Respondeo inter personas miserabiles, & alios laicos non miserabiles, quod spectat ad rem presentem, præcipue duas esse differentias. Prima est, quia querelas miserabilium personarum quandoque audit Ecclesia etiam non requisitis dominis, vel iudicibus secularibus, puta in casu violentiæ, spolij, oppressionis, & consimilibus, ut dixi supra numero 66. Vel quando miserabiles sunt pauperes, ut similiter ostensum est supra num. 60. quod non contingit in aliis secularibus non miserabilibus, qui nunquam in suis causis temporalibus contra laicos possunt directe, & principaliter ad Ecclesiam recurrere, c. *Qui iure*, 2. dist. & c. *Causamque*, il secundo, infra qui sit legitimi. Secunda differentia est, quia Ecclesia semper audit querelas personarum miserabilium, quando iudex secularis tenuit, aut negligit iustitiam facere, nec dicitur eis, ite ad alium proximum superiorem: & ita intelligitur c. *Extensore*, de foro compet. & 87. dist. per totam: & hoc ideo, ne diu laborent pro iustitia obtinenda: sed in aliis secularibus non miserabilibus se non intromittit Ecclesia, nisi quando aliquem superiorem non habent, ad quem possunt suas querelas deponere, ut in d. cap. *Licet*, id est cum in provincia nullus extat iudex secularis, vel si extat, recusat, aut negligit iustitiam administrare: nam tunc demum potest quilibet

laicus contra alium quemlibet recurrere ad iudicem Ecclesiasticum, ut habetur in d. Auth. *Ut differ. iudic. §. Si tamen contigerit*. Et cum hodie quilibet civitas habeat sua regimina, sicut olim quilibet provincia, ut notat glos. in l. *final. in ver. id est in una provincia*, c. *De prescript. long. tempor.* Propterea quod olim statutum fuerat in una provincia, hodie locum habet in qualibet civitate, ut scilicet si in civitate non adit iudex secularis, vel si adit recusat, aut negligat iustitiam facere; tunc cuiuslibet liceat recurrere ad iudicium Ecclesiæ, ut singulariter tenet Abb. hic num. 5. Itaque in primo casu statim se ingerit Ecclesia renuente, aut negligente iudice laico, sed in secundo non nisi in defectum aliorum omnium superiorum, & in subsidium: ita in effectu predictæ objectioni respondet Innoc. hic num. 3. Host. num. 8. vers. *hoc tamen est speciale*. Bald. eod. num. vers. *Dicit Innoc. quod ubi est questio*. Cardin. in 7. quæst. Imol. num. 17. & Abb. num. 5. idem firmat Calder. conf. 95. alias r. de reg. & pac. num. 5. vers. *Quæ tamen prædicta*. Alias duas differentias inter miserabiles, & alios non miserabiles ponit Imol. ad num. 17.

67 Inferitur secundò, ut si personæ miserabiles non pauperes in iudicio, vel extra graventur iniuste, possint ad Ecclesiam recurrere, non quidem per viam appellationis, ut quidam putarunt, quoniam appellatio gradatim interponenda, videlicet à seculari iudice ad primum superiorem, ut c. *Anteriorum*, 2. quæst. 6. sed per viam simplicis querelæ, ut cap. *Libertus*, §. *Libertis*, 87. dist. secundum Innoc. hic num. 2. Host. num. 8. Joan. Andr. num. 4. vers. *supradictæ personæ*, & Bald. num. 8. vers. *Nam ista persona*.

77 Inferitur terciò, ut miserabiles personæ favorabilius sint exaudiendæ quàm alie non miserabiles, secundum Host. num. 9. Joan. Andr. num. 5. & Cardin. in 10. quæst. nam ut legitur ex *Ezech. cap. 22*. *Vidus, & pupillus non nocentis, & si eos laferitis, vociferabunt ad me, & audiam clamorem eorum, indignabitur furor meus, percutiamque vos gladio, & erunt uxore vestra vidua, & filij orphani*. Hæc ibi Ideoque Cervasius Pontifex in c. *Licet*, 87. dist. (Plus tamen, inquit, viduarum, & orphanorum causas duximus exequendas, quas tueri à nobis, vel ab omnibus divina manifestat assertio.) Quod si que adeo verum est ut tales in eorum causis potiori gaudeant prærogativa, quàm Clerici, quod est notatu dignum: nam viduæ, pupilli, orphani, & consimiles etiam si abint à curia, & divitiis affluant, possunt alios ad curiam trahere vigore l. *unica*, c. *Quando Imper. inter pupilli & vid.* & adversarii coguntur ibi respondere, nec unquam signatura remittit causas ad partes, ut patet ex dictis supra num. 42. At clerici etiam si in curia sint presentes, tamen non possunt ibi quemquam convenire, sed tenentur sequi forum rei, ut c. *Si clericus laicum*, infra, de foro compet. Cum Beneficium Eugenianæ Constitutionis locum non habeat in Clerico actore, ut scripti plene in cap. *fin. num. 47. eod. tit.* Illud etiam est speciale in his miserabilibus personis: nam re scriptum contra eas impetratum nisi de miseria ipsarum mentionem faciat, non valet, ut hic tenet Innoc. num. 5. Host. num. 9. Joan. Andr. num. 5. & Felin. num. 6.

- num. 6. vers. Item nota quod si quis, Archid. in cap. 1. in primo. 87. distim. Et indulta misericordie causa non tolluntur per generales non obstantias, ut singulariter notat Cynus in d. l. vna, quem refert, & sequitur Bald. in l. 1. ff. Si quis in ius vocat. non ier. Roman. cons. 269. Non est dubium, num. 3. & Felin. in c. Nonnulli, num. 19.
- 80 vers. Prima conclusio, de rescriptis. Imò nec potest illis expressè renunciari, secundum Felin. in cap. Si diligenti num. 3. conclus. 4. infra de ser. compet. Roman. loc. citat. Asslct. in Cons. it. Regni. incipien. Statutus; lib. 1. num. 9. Neviz. n. in silva, nupt. lib. 6. num. 3. Ulterius relictum, seu legatum factum personis miserabilibus di. tur factum ad pias causas, ut tenet Specul. in tit. de instrum. edit. §. Nunc aliqua, vers. Et scias quod relicta. Cujus decisionem sequuntur Bald. in Auth. Similiter, c. Ad leg. Falc. & Alex. cons. 126.
- 81 in hac hesitatione, num. 5. in fin. lib. 4. Inferentes propterea ut de relictis miserabilibus personis non detrahatur falcidia, sicut non detrahitur de relictis ad pias causas, ut in prædicta Auth. & generaliter ex decisione Specul. infert Felin. hic num. 7. ut omnes favores, qui præstantur pia cause, præstari etiam debeant miserabilibus personis. De causis autem mercedum, & miserabilium personarum vide Concil. Tridentinum sess. 7. cap. 14.
- 82 Ad extremum ex mente Cardin. hic in 12. quest. Imol. num. 19. & Abb. num. 6. supra scripta omnia redigi possunt in compendium distinguendo tres secularium species. Quidam enim sunt non miserabiles, qui nec habitu, nec actu sunt de foro Ecclesie, cibus modi sunt adulti, potentes, scemine conjugata, divites, & alij id genus, qui nullam habent qualitatem, quæ naturam moveat ad miserandum; & tales nec principaliter, nec secundario possunt trahere seculares ad tribunal Ecclesie, nisi ratione cause, aut ratione personæ. Unde si ab his impetrentur litteræ ad iudices Delegatos, essent ipso jure nullæ, & hic proprie est casus in cap. Licet, infra de foro compet. nisi daretur prius totalis defectus iustitiæ secularis ad eum modum, quo dixi supra num. 73.
- 83 & 74. Quidam verò sunt miserabiles, qui habitu, sed non actu sunt de foro Ecclesie, quales sunt viduæ, & pupilli divites, & tales non possunt trahere laicos immediatè ad iudicium Ecclesiasticum, sed debent prius recurrere ad iudicem secularem, ut constat ex dictis supra num. 64. & si litteras delegationis ab Ecclesia impetrant, ante negligentiam iudicis laici, litteræ non sunt ab initio nullæ ipso jure, sed stant in pendenti, quousque appareat de huiusmodi negligentia, ut est textus hic, & fultus ostensum est supra num. 43. Fallit hoc in casu oppressionis, vel ubi ageretur de possessorio recuperandæ; tunc enim possunt tales habitu, & non actu miserabiles principaliter, & immediatè recurrere ad iudices Ecclesiasticos, patet ex dictis supra num. 66. & sub hac secunda specie Innocentius comprehendit peregrinos quoad res, quas secum deferunt, & quoad injurias eis illatas, & contractus in ius in peregrinatione; Mercatores si in teloneis graventur, libertas, officiales Ecclesie, & alios quos numeravi supra in 1. quest. num. 30. Quidam denique sunt miserabiles, & de foro Ecclesie, quoad habitum, & quoad actum, ut viduæ,

pupilli, pauperes, vel simpliciter pauperes; & tales possunt trahere laicos ad iudicium Ecclesie, etiam principaliter, & immediatè, & non data negligentia iudicis laici, ut hic est textus à contrario, & in cap. supra quibidam, in fin. ver. significat, & fultus ostensum est supra numero 60.

DE OFFICIO LEGATI.

Cap. Studuisti.

S V M M A R I V M.

- 1 Legatus Papa de causa alteri specialiter delegata per Papam se intrromittere non potest.
- 2 Iurisdicção minoris iudicis non expirat per presentiam maioris, sed suspenditur usus insigniorum.
- 3 Delegatus Papa in causa sibi commissã est maior quolibet Ordinario etiam de latere Legato.
- 4 Legatus non potest se intrromittere in causa alteri delegata etiam antequam Delegatus incipiat cognoscere.
- 5 Declaratur num. 13.
- 6 Nec potest adversus alius sententiam restituere.
- 7 Legatus in causis per Papam alteri universaliter delegatis an possit se intrromittere. & num. seq.
- 8 In causa hæresis concurrunt Legatus, & Episcopus cum Inquisitore.
- 9 Visitare an prohibetur Ordinarius si Papa det specialem Visitatorem.
- 10 Ordinarij, quorum unus habet iurisdiccionem universalem, alius specialem, an simul concurrant. Remissive.
- 11 Delegatus Papa quomodo sua facultate abutatur, tamen à Legato prohiberi non potest. Contrarium num. 14. & num. 19.
- 12 Legatus non potest supplere negligentiam Delegati, nisi ubi veritur periculum anime.
- 13 Iurisdicção delegata potest preveniri per Ordinarium antequam litteræ delegationis fuerint Delegato presentate.
- 14 Legati processus in causa alteri delegata valet, nisi opponatur declinatoria ante litis contestationem.
- 15 Si Delegatus procedat contra formam commissionis, vel alias, nulliter Legatus potest de nullitate cognoscere.
- 16 Inferior non prohibetur cognoscere de gestis per superiorem ubi gesta sunt nulla.
- 17 Statutum prohibens opponi contra sententiam non impedit quin possit dici de nullitate.
- 18 Collector decime si capiat calicis, vel missalia, aut alia ornamenta, divinis officijs deputat, an possit puniri ab Ordinario.
- 19 Delegatus exigens immoderatas sportulas potest puniri ab Ordinario.
- 20 Legatus de Latere exequi potest sententiam iudicis Delegati, sed ab eo non potest compelli.
- 21 Nisi Legatus aliàs esset id Ordinarius.
- 22 Legatus potest cogere delegatum à suo Præfatore ad sententiam servendam, commissionem revocare, & malum illius processum corrigere.

Man.

1 **S**TUDUISTI. Legatus Papæ de causa alteri specialiter delegata per Papam se intrromittere non potest. Hoc dicitur communis divisio. Secunda ibi, Respondemus.

Nota primo ex textu, Legatum de latere nullatenus se posse ingerere in causa per Papam alteri delegata, nec illius processum, aut sententiam, vel executionem impedire, aut infirmare, ut hic est casus secundum omnes, & in specie notat Butr. in 3. notab. Anchar. num. 3. & Abb. num. 2. Prima ratio decisionis exprimitur in textu; videlicet quia mandatam specialiter derogat generali, de quo latius dicam infra in 2. notab. num. 23.

2 Secunda ratio ponitur in gloss. in ver. Non potest, quia iurisdicção minoris iudicis non expirat per presentiam maioris, c. Denique. 21. dist. cap. Pervenit, 11. quest. 1. cap. Ecce, 95. distim. l. fin. ff. De offic. Proconsul. & l. In hac sacratissima, c. De donat. licet suspendatur usus insigniorum, ut cap. Antiqua, §. Dominica, de privileg. & notatur in cap. Volentes, infra eod. secundum Hostien. hic num. 1. in ver. Non potest.

3 Tertia ratio est, quia Delegatus Papæ quantum ad causam sibi commissam est maior quolibet Ordinario etiam de latere Legato, argum. cap. Præcipimus, 93. dist. cap. Pastoralis, infra de offic. Ordinar. & cap. Sanè, il secundo, supra de offic. Delegat. Et quamvis Host. hic num. 1. asserat hoc verum non esse; quia uterque gerit vices Papæ: tamen habet opinionem approbant gloss. præallegat in ver. Non potest, Butr. in 1. notab. & num. 8. Cardinal. in 4. & 5. notab. Imol. in 1. notab. Abb. in fin. & alii communiter.

4 Extenditur primò conclusio supra firmata, qua dictum est Legatum de Latere se intrromittere non posse de causa alteri delegata, ut locum habeat etiam si delegatus nondum coepisset in causa procedere, ut probat hæc littera ibi, ante cognitionem, id est antequam incipiat cognoscere Delegatus, prout exponunt Innocent. Hostien. Joan. Andr. Bellam. & Cardinal. omnes in princ. quod bene nota pro intellectu eorum, quæ dicam infra in limitatione.

Extenditur secundò, ut non possit Legatus de latere à sententia Delegati appellationem admittere, ut hic probatur ponderando illa verba, quomodolibet irritare, secundum Jo. Andr. nu. 3. & latius dicam infra num. 30.

5 Extenditur tertio; ut nec possit Legatus restituere adversus sententiam iudicis delegati: arg. leg. adversus, c. Si adversus rem iudic. Ubi adversus sententiam eius, qui vice Principis iudicavit; id est Vicarii, vel Delegati Principis, ut exponunt Bald. & Salicet. non Prætor, seu Præfes provincie, sed solus Princeps cognoscit, & relittuit, & in Legato ita sentit gloss. hic in ver. Mandatum speciale, Host. num. 2. in eod. ver. & Joan. Andr. num. 5. in 4. glol. & tenet expressè Abbas num. 3.

6 Extenditur quarto eadem conclusio ut locum habeat etiam si agatur de delegatione non ad unam causam tantum, sed ad universitatem causarum: nam & talis dicitur specialis commissio ad hoc ut inret dispositio huius capituli & deroget generali; adeo ut Legatus in causis sic de-

N

lega-

23 Mandatum speciale derogat generali.

24 Species quando evellitur de generali corpore, semper derogat generi; Alias Jesus.

25 Exequuntur specialis ad narrantas virgines potest illi dotes constituere, non autem generalis exequatur.

26 Contrariorum quandoque non est eadem disciplina.

27 Legatus de Latere qualiter potest confirmare sententiam Delegati Papa.

Confirmatio quotuplex sit, ibid.

28 Collector Portugallie an possit cognoscere causas appellationum à sententijs Commissarij Cruciate non obstante clausula, appellatione remota, & num. seq. usque in fin.

29 Quid de iure communi.

Et quid rigore facultatum num. 37.

30 Appellari non potest à sententia Delegati Papa ad legatum de Latere.

31 Appellatio est à minori iudice ad maiorem provocatio.

32 Appellari non potest à sententijs, & gravaminibus Conservatorum nisi ad Papam.

33 Consuetudo ut à Delegato Papa appelletur ad Legatum de Latere non valet.

34 Consuetudo nil potest contra substantiam rei.

35 Consuetudo appellandi ad parem, seu ad æqualem est contra substantiam appellationis.

36 Appellari non potest à delegato nisi ad delegatum.

37 Collector Portugallie facultatem habet cognoscendi causas tam per viam querelæ, quam appellationis à quibusvis iudicibus etiam Sedis Apostolicæ Delegatis.

38 Clausula, appellatione postposita, quæ habetur in Bulla Cruciate, an solum tollat appellationem contra resistentes de facto, an verò etiam contra resistentes de iure, & num. seq.

39 Commissarius Cruciate non est constitutus iudex, sed exequutor.

40 Appellatio in rescripto Papa tribus modis removeri potest.

Clausula, Contra dictores, iurisdiccionem non conferri nisi contra resistentes de facto, ibidem.

41 Clausula appellatione remota in medio litterarum apposita quid operetur, & num. seq.

42 Exequutores litterarum Apostolicarum non habent iurisdiccionem nisi contra resistentes de facto.

43 Appellatio qualiter, & quando prohibetur per clausulam, appellatione remota, & num. seq.

Indulgetur à iure in quibus casibus hic expressè prædicta clausula non obstante num. 45.

44 Intellectus cap. Pastoralis, de appellat. & numero seq.

45 Appellatio à sententijs, & gravaminibus Commissarij Cruciate in illis casibus in quibus non est prohibita per clausulam, appellatione remota, an interponi possit ad Collectorem, an verò ad Papam sit interponenda, & num. seq.

46 Appellatio devolutiva à decretis Episcopi in visitatione editis iure delegato interponi potest etiam ad Metropolitanum.

47 Collector Portugallie ex consuetudine admittit appellationes etiam ad Papam interpositas.

48 Appellari potest ad Papam omnino medio.

Prosp. Fagn. in 2. part. primi Decretal.

**